

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

FINANCOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB CHARITY
FINANCING OF THE SOCIAL SERVICES IN CHARITY

Student: Jakub Bábík

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jan Mikulčík, Ph.D.

Ostrava 2011

Čestné prohlášení

Mistopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh vypracoval samostatně. Uvedl jsem všechny literární prameny a publikace, ze kterých jsem čerpal.

V Ostravě 10. Května 2011

.....

Podpis

Obsah

1	ÚVOD	1
2	Charita jako součást neziskového sektoru	3
2.1	TEORIE NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ	3
2.2	Historie a současnost svobody sdružování v ČR.....	4
2.2.1	Role církve	5
2.3	Vymezení nestátního neziskového sektoru v ČR	6
2.3.1	členění NO podle právní normy	8
2.3.2	Členění NNO podle kritéria globálního charakteru poslání	9
2.3.3	Členění NO podle předmětu jejich činnosti	9
2.4	Definice neziskových organizací.....	10
2.5	Charakteristika nevýdělečných organizací (z hlediska účetnictví)	12
2.5.1	Sdružení	12
2.5.2	Politické strany a politická hnutí	13
2.5.3	Círky a náboženské společnosti	13
2.5.4	Vysoké školy	13
2.5.5	Školské právnické osoby	14
2.5.6	Veřejné výzkumné instituce	15
2.5.7	Nadace a nadační fondy	15
2.5.8	Obecně prospěšné společnosti	15
2.5.9	Společenství vlastníků jednotek	16
2.5.10	Honební společenstva	16
2.5.11	Ostatní nevýdělečné organizace	16
2.5.12	Územní samosprávné celky	16
2.5.13	Dobrovolné svazky obcí	17
2.5.14	Regionální rady regionů soudržnosti	17
2.5.15	Organizační složky	18
2.5.16	Příspěvkové organizace	18
2.5.17	Státní fondy	19
2.6	Nestátní neziskové organizace	19

2.6.1	Občanská sdružení	19
2.6.2	Obecně prospěšné společnosti	20
2.6.3	Nadace a nadační fondy	21
2.6.4	Círky a náboženské společnosti	21
2.6.5	Politické strany a politická hnutí	22
3	Poslání Charity Kyjov	23
3.1	Místo sociální politiky ve společenském systému	23
3.2	Pojetí sociální politiky	24
3.3	Základní principy sociální politiky	25
3.4	Cíle sociální politiky a vztah obyvatelstva k soc. politice	26
3.5	Objekty a subjekty sociální politiky	26
3.6	Typy sociální politiky a model v ČR	27
3.7	Sociální programy	29
3.8	Zřizovatelé, poskytovatelé a uživatelé sociálních služeb	30
3.8.1	Círky a náboženské společnosti (CNS)	30
3.8.2	Sekulární, kanonické a konfesní právo	31
3.8.3	Financování CNS v ČR	32
3.8.4	Struktura římskokatolické církve	33
3.9	Charita ČR	33
3.9.1	Struktura organizace	34
3.9.2	Historie	34
3.9.3	Činnost Charity ve světě a v ČR	35
3.9.4	Charita Kyjov	36
4	Vliv legislativních změn na činnost charity	38
4.1	Financování sociálních služeb v ČR před a po roce 2007	38
4.1.1	Financování sociálních služeb před rokem 2007	38
4.1.2	Financování sociálních služeb po roce 2007	39
4.1.3	Způsob financování služeb do roku 2007	44
4.1.4	Způsob financování služeb od roku 2007	47

5	Závěr:	51
---	--------------	----

1 ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si zvolil „*financování sociálních služeb charity*.“ Toto téma je mi velmi blízké především kvůli charitě samotné, službám a stylu práce, které poskytuje v dnešní době. Financování sociálního sektoru se stalo předmětem mnoha vášnivých debat nejen mezi lidmi, ale i na politické úrovni.

Neziskový sektor a zejména pak sociální oblast byly vždy závislé na finanční podpoře od různých poskytovatelů. Tradičně nejvíce peněžních prostředků poskytne stát. Ten k přerozdělování svých zdrojů používá několik způsobů. V prvním případě tak jedná samostatným působením formou státních dotací například na zřizování nových služeb. Druhá forma probíhá takzvaně přes zprostředkovatele. Těmi se stávají územní samosprávné celky, myšleno obce a kraje. Kraj dostává od státu obnos peněz na sociální sektor uvnitř svého působišť. Sám pak rozhoduje, co se svěřenými penězi podnikne. Další přerozdělování funguje i směrem k obcím. Ty pak ze svého rozpočtu mají možnost podpořit sociální služby na svém území.

Do roku 2007 fungovalo financování sociálních služeb z převážné většiny formou dotací, ať už přímo od státu nebo zprostředkovaně od krajů a obcí. Podle nového zákona o sociálních službách, který nabyl účinnosti s datem 1.1.2007 se osoba, již je služba poskytována účastní mnohem větší mírou než tomu bylo doposud. Novým termínem se stal příspěvek na péči, který je uživatelům poskytován od státu na nákup služeb od organizace. Mimo jiné dostávají uživatelé sociálních služeb také příspěvky na individuální dopravu, provoz motorového vozidla a mnoho dalších.

Cílem této práce je porovnat příjmy mezi jednotlivými roky před a po změně zákona ve dvou podobných službách. Bude také sledovat rozdíly v příjmech z dotací a od klientů.

sledovaná organizace má název Charita Kyjov a mým úkolem bude analyzovat příjmy jejích dvou služeb, které poskytuje. Jako první je charitní pečovatelská služba v Kyjově, jejíž náplní je podpora lidem v Kyjově a okolních obcích, kteří potřebují pomoc druhé osoby k zajištění základních životních potřeb a přejí si zůstat v domácím prostředí. Druhou službou je Charitní dům pokojného stáří v Čeložnicích. Ten slouží převážně seniorům, kteří nemohou ze zdravotních či sociálních důvodů pobývat ve vlastním prostředí a naplňovat tam své potřeby.

Neziskový sektor je nejširším sektorem českého hospodářství, a proto se v první části pojmenované *Charita jako součást neziskového sektoru* postupně zabývám teorií neziskových organizací, jejich historií na území českých zemí a církví, které byly od prvopočátku s neziskovým a zejména pak sociálním sektorem nejvíce spojovány. Dále se zabývám vymezením nestátního neziskového sektoru, jeho členěním podle různých kritérií, kam také spadají církve. Ty všeobecně zakládají organizace na podporu potřebným a utlačovaným typu Charita.

Ve druhé části se zabývám společenským systémem a pojetím sociální politiky. Jaké sociální politiky a modely se využívají v naší republice, její cíle a vztah obyvatelstva k sociální politice. Postupně přejdu až ke zřizovatelům a poskytovatelům sociálních služeb, kam patří církve se svými právy, jejich financování a struktura. V závěru kapitoly konkrétně rozeberu Charitu ČR jako organizaci, která se dále dělí na menší a menší části, kde se nalézají také oblastní Charita Kyjov. Zaměřím se na dvě služby, které budu v poslední části práce srovnávat.

V poslední části se budu zabývat rozdíly ve financování dvou vybraných služeb ve dvou obdobích. Před přijetím nového zákona do roku 2006 a po jeho přijetí od roku 2008.

Při práci budu používat hlavně metod analýzy a syntézy. Analýzou rozumíme rozložení textu myšlenkovým procesem. Syntézou je pak skládání jednotlivých dílků do přehledného celku.

Do práce jsem si zvolil základní myšlenku, kterou nazývám hypotézou, a ta zní: „Byla změna zákona v roce 2007 pro klienty Charity Kyjov přínosem?“

Práce byla zpracována dle legislativy platné k 11. Květnu 2011.

2 Charita jako součást neziskového sektoru

Na ideologické úrovni existují v každém typu státního uspořádání silné brzdy rozvoje sdružování. Proto si každý moderní stát musel projít svoji vlastní cestu za svobodou sdružování, za svým **neziskovým sektorem**. Týká se to bez omezení i České republiky, která na cestu za svobodou sdružování vykročila a nachází se v období mety, která má úroveň zakládajících států Evropské unie. [6]

2.1 TEORIE NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

Jednou z teorií je oblast tržních a vládních selhání, která se někdy nazývá také jako **Teorie veřejných statků**. Je tomu tak kvůli klčovému spojení s právě zmíněnými veřejnými statky, které jsou díky své objektivní charakteristice vyčleněny z tržního mechanismu. Zajímavá je i skutečnost, že stát se zajímá o tzv. voliče mediána a tudíž se i ve vyspělých demokraciích stává, že se zde nachází stále neuspokojená poptávka po veřejných statcích zejména ze strany určitých menšinových skupin. Selhání tedy není pouze na straně trhu, ale i státu. Na základě těchto neuspokojených potřeb nastupují neziskové organizace.

Jako další je **Teorie informační asymetrie**. Spotřebitelé jsou často nuceni spotřebovávat určité typy výrobků a služeb. Mnohdy však postrádají dostatek informací k dokonalému posouzení kvality. Tento svůj informační handicap si uvědomují, a proto se snaží najít takového nabízejícího, který skýtá jisté záruky čestného jednání. Právě za takového „fair“ poskytovatele bývají neziskové organizace považovány. Je tomu podle všeho i z důvodu nezakládání takových organizací na principu zisku.

Teorie státu blahobytu se dotýká kategorie velmi zranitelných jednotlivců, jako jsou lidé velmi mladí, staří, nemocní nebo handicapovaní. Třetí sektor by měl postupně ztrácet své postavení vlivem zdokonalování tržních vztahů a posilování odpovědnosti státu. Tento způsob myšlení odkazuje NNO¹ do role jakéhosi reziduálního činitele, který pouze doplňuje uspokojování potřeb trhem a státem.

Jako poslední zůstává **Teorie vzájemné závislosti**. Jedná se o jakýsi konflikt mezi státem a neziskovými organizacemi. Jako takové nejsou ani neziskovky bezchybné. Nemůžeme tedy jednoznačně říci, zda tyto organizace vyplňují mezery ve službách

---

¹ NNO – nevládní neziskové organizace

poskytovaných státem nebo je tomu jinak. Podle Salamona a dalších autorů tato spolupráce nevychází z předností nebo výhod neziskových organizací (dále NO), ale především vyrůstá z omezených možností, které tyto organizace mají.

2.2 Historie a současnost svobody sdružování v ČR

Na českém území byla historie sdružování vždy velmi bohatá. Nasvědčuje tomu celá řada spolků, které vytrvaly až do současnosti, např. Sokol. V období 19. století se začíná postupně probírat spolková činnost. Zvláště pak v době národního obrození vznikala celá řada vlasteneckých spolků, které zasahovaly do oblasti umění, kultury, vědy a vzdělání. Po vzniku samostatného státu se otevřel prostor pro svobodnou činnost a mohly tak vznikat soukromé organizace na podporu sociální a zdravotní péče, kultury, vzdělání, péče o děti a mládež, charitativní spolky apod.

Tyto organizace vznikaly na základě spolkového práva a měly celou řadu forem.² Po roce 1930 se soukromé neziskové organizace podílely jen při nákladech na sociální a humanitární péči 26 %. V oblasti sociální péče bylo registrováno přes 5 tis. Spolků.

Tomuto hojnému období pro vznik neziskových organizací byla násilnými akcemi zakázána činnost v důsledku okupace německými vojsky. Ne jinak tomu bylo také po roce 1945, kdy se k moci dostala komunistická strana, která všechny neziskové organizace nahradila zcela státními rozpočtovými, příspěvkovými a dobrovolně společenskými. Tyto pak byly direktivně řízeny a integrovány v (tzv. stranické) Národní frontě. Předseda každého spolku musel být členem strany a podávat informace jednotlivým výborům.

Současná situace je navzdory minulým létům a podmínkám dnešní společnosti značně optimističtější. Především tržní prostředí vyzdvihuje ziskovost všech subjektů. Pro neziskový sektor je tak stále těžké získávání odborníků, kterým nemůže nabídnout stejné platové ohodnocení, jako mají firmy v ziskovém sektoru. Zatím se nemohou obce ani podnikatelské sektory pravidelně finančně podílet na činnosti neziskového sektoru. Naštěstí díky nově vznikající úpravě současné legislativy a rostoucí občanské iniciativě mohou tyto neziskové organizace snadněji překonávat již zmíněné brzdy sdružování.

Po přijetí zákona o sdružování vznikl zákon týkající se politických stran a církví. Tyto byly přijaty v letech 1991 a 1992. Zákony upravující fungování dalších forem NO se na řadu

---

² Např. Soukromé, obecní, náboženské, národnostní, spolky s charakterem polooficiálním,...

dostaly až v letech 1995 o obecně prospěšných společnostech³ a 1997 o Nadacích a nadačních fondech⁴. [6]

2.2.1 Role církve

Po celé Evropě měla církev významný vliv na vytváření neziskového sektoru. Ne jinak tomu bylo také v českých zemích. Ve středověku byly české země pod vlivem zejména západního křesťanství (katolické církve). Díky svému významnému postavení a bohatství mělo křesťanství výrazný vliv také v dobročinnosti, kultuře, vzdělání nebo sociální oblasti.

Zvláště pak ve 13. stol. se rozvíjí světská filantropie, kterou pěstovali především bohatí měšťané, šlechtici nebo panovníci. Zakládali různé Cechy, bratrstva, hospitály nebo i nadace. Vliv katolické církve v dobročinnosti byl největším, nikoliv však jediným. Větší prosperity dosahovali také židé, kteří přijížděli na pozvání Přemysla Otakara II. Byli podřízeni přímo panovníkovi, a proto zakládali židovské obce s vlastními školami, nemocnicemi, měli vlastní vzdělávací programy, sociální péči, starali se o nemocné nebo pohřbívali zemřelé.

Snahou Mistra Jana Husa začalo reformní období nazývané jako „sekularizace“, které mělo za následek rozdělení církve na 2 části. Takže v 15. stol. se 70 % obyvatel hlásilo k tzv. kališnické církvi a zbytek ke katolictví. Vedle nich existovala ještě Jednota bratrská. Svůj velký vliv mělo vedle církve také období humanismu a renesance. Ve městech vznikaly chudinské řády a celkově tento směr přinesl nový náhled na lidskou bytost.

Od roku 1526, kdy na český trůn nastoupil rod Habsburků, opět začal růst vliv katolické církve. Ta založila jezuitskou univerzitu (Klementinum) a také vznikaly tzv. akademie. Od dob Marie Terezie a zvláště pak jejího syna Josefa II. docházelo k reformaci v oblasti církve a sociální péče. Byly rušeny kláštery, které se nezabývaly vyučováním, péčí o nemocné nebo vědou. Z jejich majetku pak vznikaly zemské chudinské a nadační fondy pro humanitární a sociální účely. Role církve v neziskovém sektoru postupně slábne.

Celkově se v 19. stol. podíl církve v sociální oblasti snížil. Příčinou byly rostoucí problémy (např. ztráta majetku), na které už církev neměla síly. I přesto však dál působila

---

³ Zákon.č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšné společnosti

⁴ Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech

prostřednictvím nemocnic, chudobinců, starobinců nebo sociálních služeb, ve kterých měly největší díl odpovědnosti obce a stát.

Za první ČSR byl vliv církve patrný na několika úrovních. Vznikaly politické strany (ČSL), různé spolky (Orel, Česká katolická charita, Katolická akce,...) a další. Tento vývoj byl přerušen německou okupací a následnou vládou komunistické strany. Po roce 1989 byl zrušen státní dozor nad církvemi a řada organizací opět obnovila svou činnost. [1]

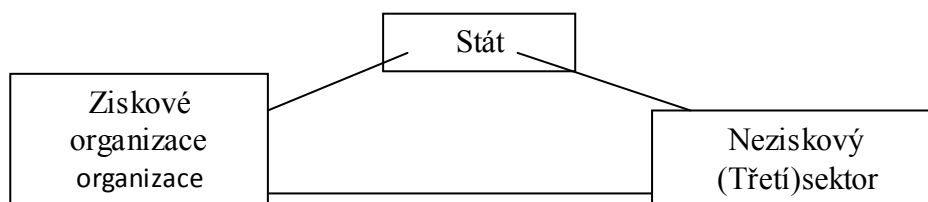
2.3 Vymezení nestátního neziskového sektoru v ČR

V občanském sektoru existuje několik názorů na jeho vymezení. Pojďme si některé přiblížit. Podle Schwarze je možné uvažovat o rozdělení celého národního hospodaření na 3 subsystémy.

- a) soukromý ziskový sektor - tržní sektor (představuje hospodářství jako zásobovací systém statků a služeb)
- b) veřejný neziskový sektor - státní neziskové organizace a neziskové organizace se státní účastí (stát jako obraz pořádku a řádu a jako vykonavatel veřejných úkolů)
- c) soukromý neziskový sektor – nestátní sektor (díky tomuto pohledu bývá nahlíženo na společnost jako na trojnožku, kde jednu nohu tvoří stát, druhou hospodářství a třetí občanská společnost)

Dalším rozdělením někteří autoři vyjadřují společnost ve třech sektorech.

Obr. 1.1 rozdělení veřejného sektoru

Zdroj: Rektořík a kol. Organizace neziskového sektoru, 2007

První sektor tvoří stát a státní moc, druhý hospodářské organizace a třetí sektor tvoří všechny aktivity, které slouží společnosti a jsou také financovány.

„Neziskový sektor zahrnuje širokou škálu organizačních forem a činností. Právě tato široká variabilita, rozmanitost a mnohorozměrnou je důvodem jeho obtížné uchopitelnosti, stanovení jednotné definice a jednoznačného terminologického označení“, viz Halásek (2007, s.99).

Detailněji a názorněji člení národní hospodářství Pestoff (popř. Halásek). Ti užívají pro lepší znázornění čtyř sektorů plochu trojúhelníku. Dělí národní hospodářství dle tří kritérií.

- a) kritérium financování provozu a rozvoje na sektor ziskový a neziskový
- b) kritérium vlastnictví na sektor soukromý a veřejný
- c) kritérium právní formalizace na sektor formální a neformální [2]

Díky takovému rozdělení se z trojúhelníku dají vyčíst základní charakteristiky organizací, které v jednotlivých sektorech působí. Pojdme si znázornit a popsat jednotlivé fáze. V horní části konstrukce se v této **první fázi** vytváří veřejný sektor. Naproti tomu dolní je zatím jen charakteristická tím, že funguje na bázi soukromoprávní, privátní.

V pravé části této **druhé fáze** se zobrazuje soukromý ziskový (tržní) sektor. Ten zůstává oproti levé části již nezměněn.

Ve **třetí fázi** trojúhelníku se vymezuje sektor domácností, který se již také dále nemění. Toto vymezení je především charakterizováno seskupeními mající neformální charakter (rodiny, domácnosti, sousedské a občanské komunity).

Nyní si zkusíme začlenit jednotlivé společnosti do tohoto modelu. Jak je patrné z obrázku, vznikly nám základní 4 sektory. *Ziskový soukromý sektor*, který je ziskový, soukromý a formální. *Neziskový veřejný sektor*, ten je neziskový, veřejný a formální. Jako třetí tu máme *neziskový sektor domácností*, který je neziskový, soukromý a neformální. A nakonec *neziskový soukromý sektor*, který je soukromý, neziskový a formální.

Konečná fáze zobrazení národního hospodářství je doplněna podle Pestoffa o zóny, ve kterých se činnost a poslání jednotlivých organizací překrývají. Jde o organizace tzv. **hraniční či smíšené**. Jako příklad smíšené organizace je možné uvést soukromou střední školu. Ta svým posláním zasahuje do veřejného sektoru, má privátní charakter a je z určité

části financována z veřejných financí. Penzijní fond lze zase uvést jako příklad hraniční organizace. Jakožto akciová společnost funguje na principu obchodního zákoníku, ale je zároveň financován zákonem stanovenými příspěvky z veřejných financí. Způsob rozdělování zisku je u něj rovněž vymezen zákonem. [6]

Obr. 1.2 Dělení veřejného sektoru podle Pestoffa

Zdroj: Rektořík a kol. Organizace neziskového sektoru, 2007

2.3.1 členění NO podle právní normy

Důraz na institucionální formu neziskových organizací je dán z praxe. Nejblíže vymezení je zákon č. 586/1992., o dani z příjmu, který v § 18, odstavci 7 definuje tzv. organizaci charakteru právnické osoby, která nebyla zřízena za účelem podnikání.

Podle zákona sem spadají tyto organizace:

- zájmová sdružení právnických osob, pokud tato sdružení mají právní subjektivitu,
- občanská sdružení včetně odborových organizací,
- politické strany a politická hnutí,
- registrované církve a náboženské společnosti,
- nadace, nadační fondy,

- obecně prospěšné společnosti,
- veřejné vysoké školy,
- obce,
- vyšší územní samosprávné celky,

2.3.2 Členění NNO podle kritéria globálního charakteru poslání

Toto kritérium vymezuje zásadní hranici mezi vzájemně a veřejně prospěšnou činností. **Organizace veřejně prospěšné** jsou založeny za účelem spočívající v produkci veřejných a smíšených statků, které uspokojují potřeby veřejnosti. Mezi takové patří charita, ekologie, zdravotnictví, vzdělávání nebo veřejná správa). **Organizace vzájemně prospěšné** jsou naproti tomu založeny za účelem podpory skupin (i právnických osob), které poji společný zájem. Veřejná správa dbá, aby šlo o zájmy vzhledem k veřejnosti korektní. Jedná se například o realizaci aktivit v kultuře, tělovýchově, profesních zájmech, apod.

2.3.3 Členění NO podle předmětu jejich činnosti

Takovýmto členěním lze organizace rozdělit podle různých klasifikací. Jako příklad můžeme uvést klasifikaci neziskových organizací podle ICNPO.⁵

1. Kultura, sport a volný čas
2. Vzdělání a výzkum
3. Zdravotnictví
4. Sociální služby
5. Přírodní a životní prostředí
6. Komunitní rozvoj a bydlení
7. Občanskoprávní osvěta a politické organizace
8. Dobročinnost
9. Mezinárodní nadační aktivity
10. Náboženství a církve
11. Odbory a profesní spolky

---

⁵ ICNPO - International Classification of Nonprofit Organizations (Mezinárodní klasifikace neziskových organizací)

2.3.4 Členění NO podle zdroje příjmů a způsobu jejich kontroly

Autorem je Hansmann. Dělí nestátní neziskové organizace podle **zdroje příjmů** na *dárcovské* organizace, ty získávají většinu svých příjmů formou darů a *komerční* organizace, které své finance získávají převážně díky prodeji zboží a služeb. Druhý typ dělení je **podle způsobu jejich kontroly**. Organizace, kde se vedení volí, nazývané také jako *vzájemné*. Nebo kde je vedení jmenováno a dle státu se i samo obměňuje zase známe pod pojmem *podnikatelské*. Viz. tabulka.

Tab. 2.1 Rozdělení organizací podle účelu zřízení

<u>Nestátní neziskové organizace</u>	Vzájemné	Podnikatelské
Dárcovské	Občanská sdružení s členskými příspěvky a nedefinovanými službami	Nadace Nadační fondy
Komerční	Občanská sdružení s členskými příspěvky a definovanými službami	Obecně prospěšné společnost

Zdroj: Frič. Neziskový sektor v České republice, 2001, vlastní zpracování

2.4 Definice neziskových organizací

Podle Salamonovy a Anheierovy definice je tento sektor složen z organizací, které jsou: **formálně institucionalizované** (ustanovené), **soukromé** (nestátní), **neziskové**, **samosprávné a dobrovolné**, tj. využívají dobrovolnou účast na svých činnostech.

Definice neziskového sektoru podle Hopkinsova projektu zcela nepodléhá ekonomicky omezujícím kritériím národních účtů. Navíc nám umožňuje zachytit řadu neziskových organizací evidovaných v ostatních sektorech národního hospodářství. Například finanční družstva, bytová družstva nebo církevní organizace.

V ČR se postupovalo při finanční analýze podle tohoto vymezení. Ukázalo se však, že ani toto vymezení nestačí. Nevykryje totiž celý soukromý neziskový sektor. V opomenutém sektoru domácností se nachází velké množství právnických a fyzických osob, které odborně působí v rámci smíšeného managementu ve státním neziskovém sektoru. Proto byla Salamonova definice změkčena a vymezena širší verze nestátního neziskového sektoru. Viz. tabulka [1]

Tab. 2.2 Rozdělení jednotek podle různých definic

	Definice SNISD⁶ v systému národních účtů	Salamonova a Anheierova strukturálně operativní definice	Širší vymezení nestátního neziskového sektoru
Základní typy jednotek	Formální, oddělené jednotky	Organizace institucionálně strukturovaná s účastí dobrovolníků	Oddělené nebo integrované jednotky právnických a fyzických osob s účastí nebo bez účasti dobrovolníků
Oddělenost do státních jednotek	Soukromé jednotky s méně než 50 % příjmů z veřejných financí	Soukromé jednotky bez majetkové účasti státu	Soukromé jednotky i více než 50 % příjmů z veřejných financí
Odlišnost od podnikatelských jednotek	Nerozdělují zisk a méně než 50 % příjmů jsou ekonomicky tržní, neposkytují služby podnikům	Nerozdělují zisk vlastníkům	Nerozdělují vzniklý zisk, používají jej ke své činnosti
Způsob řízení	autonomní	samosprávné	Autonomní nebo smíšená kontrola činnosti

Zdroj: Frič. Neziskový sektor v České republice. 2001

⁶ SNISD - South-North Institute for Sustainable Development

2.5 Charakteristika nevýdělečných organizací (z hlediska účetnictví)

V naší vlasti funguje celá řada organizací spadajících do neziskového sektoru. Pojd'me si tedy říci něco málo o jejich účetním začlenění a hlavně ukázat o kterých společnostech je vlastně řeč. Některým organizacím se budu podrobněji věnovat v samostatné kapitole, proto k nim řeknu jen několik nezbytně důležitých věcí.

2.5.1 Sdružení

Jako první vezměme v úvahu sdružení. Spousta lidí se někdy jistě účastnilo nějaké akce uspořádané sdružením nebo je dokonce i takového sdružení členem. Je nutné dále rozdělit tento typ společností na **občanská sdružení, zájmová sdružení právnických osob a sdružení bez právní subjektivity**.

Právní úpravou pro **občanská sdružení** je zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů (neplatí pro politické strany a církve). Jde o právnickou osobu a vznik se počítá ode dne registrace u ministerstva vnitra. Samozřejmě, že si takovou společnost nemůže založit jen tak někdo. Jakož i u jiných je také tady nějaké malé omezení. Návrh podává tří členný přípravný výbor a alespoň jeden musí mít 18 let. Dále nesmí chybět stanovy. U nich se zmíním jen u některých náležitostí jako je název sdružení, sídlo, cíl činnosti, orgány sdružení nebo zásady hospodaření. Účtují podle vyhlášky č. 504/2002 Sb., audit nemají povinný a patří sem například odborové organizace, různá myslivecká sdružení, rybáři, filatelisté, včelaři, chovatelé nebo Klub českých turistů.

Zájmová sdružení právnických osob jsou, jak je již z názvu patrné, právnickými osobami. Upravuje je občanský zákoník a vznikají dnem zápisu do rejstříku sdružení u příslušného krajského úřadu. Jednou z podmínek je nutnost zakladatelské smlouvy nebo schválení sdružení na ustavující zakladatelské schůzi. Do stanov patří opět název, sídlo, předmět činnosti, vznik a zánik členství nebo práva a povinnosti členů. Účtují podle zákona o účetnictví.⁷ Audit není povinný. U zániku, který vznikne výmazem z registru, se vyžaduje likvidace. Tyto společnosti reprezentují zejména ekologické aktivity, kulturní a osvětové aktivity a komunální a regionální aktivity.

---

⁷ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Sdružení bez právní subjektivity podléhají občanskému zákoníku, nejsou právníckými osobami a nepatří mezi neziskové subjekty.

2.5.2 Politické strany a politická hnutí

Tyto strany a hnutí podléhají zákonu č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Z právního hlediska se taktéž jedná o právnícké osoby. Vznikají dnem registrace do rejstříku stran a hnutí, který je umístěn na ministerstvu vnitra. Zániku předchází zrušení, které je buď *s likvidací* anebo *bez likvidace*. Zánik jako takový provede ministerstvo výmazem ze seznamu. Mohou zakládat o.s. nebo družstva a účtují pouze v podvojném účetnictví. Více v samostatné kapitole.

2.5.3 Círky a náboženské společnosti

Jsou právníckými osobami a upravuje je zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností. Vznikají dnem registrace u ministerstva kultury. V podmínkách vzniku nesmí chybět 3 členný přípravný orgán, který podá návrh na registraci, dále pak podpis 300 zletilých osob hlásících se k církvi a nakonec základní dokument dané církve nebo náboženské společnosti. Takže jako u předchozích zde musí být název církve, poslání, sídlo, označení orgánů s osobními údaji členů, struktura, zásady hospodaření a práva nebo povinnosti členů hlásících se k církvi. Zánik proběhne dnem výmazu z rejstříku a předchází mu zrušení bez nebo s likvidací.

Círky účtují podle zákona o účetnictví, nemají povinný audit a mohou zakládat právnícké osoby. Tyto pak za určitých podmínek auditu podléhají.

2.5.4 Vysoké školy

Rozdělujeme je do tří kategorií. Na veřejné vysoké školy, státní vysoké školy a soukromé vysoké školy. Jsou upraveny v zákoně č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Jsou právníckými osobami.

Veřejné vysoké školy

Vznik a zánik je určen podle zákona, ten také stanoví její název a sídlo. Do jejich samosprávné působnosti spadá nakládání s majetkem v souladu s předpisy a hospodaření VŠ. Tyto instituce vytvářejí také fondy, jakým je studenty dosahovaný stipendijní fond nebo tolik potřebný fond sociální. Dále pak například fond rezervní nebo fond provozních prostředků.

Rozpočet je tvořen především dotacemi ze státního rozpočtu, různými poplatky během studia, výnosy z doplňkové činnosti nebo příjmy z darů a dědictví. Účetnictví je vedeno v plném rozsahu a stát za závazky veřejné vysoké školy neručí. Povinností je také vypracování výroční zprávy.

Soukromé vysoké školy

Opět se jedná o právnické osoby mající sídlo v ČR, pokud jim ministerstvo udělilo státní souhlas. Mohou vystupovat jako obchodní společnosti nebo nevýdělečné organizace například obecně prospěšná společnost nebo nadace.

Státní vysoké školy

Zvláštní skupinu tvoří podle vysokoškolského zákona státní vysoké školy. V ČR máme pouze 2 takové. Jednou z nich je **vojenská vysoká škola (Univerzita obrany Brno)**. Tvoří organizační složku ministerstva obrany a není tudíž právnickou osobou. Financuje ji státní rozpočet z kapitoly ministerstva obrany. V účetnictví podléhá vyhlášce č. 505/2002 Sb.,

Druhou je **policejní vysoká škola (Policejní akademie ČR v Praze)**. Taktéž je organizační složkou státu a není právnickou osobou. V účetnictví spadá pod vyhlášku č. 505/2002 Sb.,

2.5.5 Školské právnické osoby

Upravuje je tzv. školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším a jiném vzdělávání. Vznikají dnem zápisu do rejstříku vedeným u MŠMT. K založení je potřebná zřizovací listina, popřípadě zakladatelská smlouva. Zřizovatelem může být kraj nebo obec, ministerstvo, registrovaná církev, jiná právnická nebo fyzická osoba. V závislosti

na zřizovateli tvoří především PO, státní PO, OSS popřípadě jejich součástí. Církev pak mohou ještě zakládat dle zvláštního práva OPS.

Tyto organizace účtují podle vyhlášky č. 504/2002 Sb., a nemají povinný audit. Tvoří také fondy jako je například rezervní, investiční nebo fond kulturních a sociálních potřeb.

2.5.6 Veřejné výzkumné instituce

U této skupiny zmíním pouze několik základních údajů. Upravuje je zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných organizacích. Vznik zápisem do rejstříku u ministerstva školství. Stejně jako u předchozí instituce, účtuje i tato podle vyhlášky 504/2002 Sb., ovšem audit mají povinný, jakož i tvoření výročních zpráv. Vedle již zmíněných fondů tvoří také fond účelově určených prostředků.

2.5.7 Nadace a nadační fondy

Právní úprava je zpečetěna v zákoně č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech. Vzniká dnem zápisu do nadačního rejstříku u rejstříkového soudu. Více bude tato společnost rozebrána v další kapitole.

2.5.8 Obecně prospěšné společnosti

Právní úprava je patrná v zákoně č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. Vznik proběhne dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností (dále jen OPS). Audit účetní závěrky musí tvořit společnost, která je příjemcem dotací (více než 1 mil. Kč), nezřídí-li dozorčí radu nebo překročí-li výši čistého obrátu (10 mil. Kč). Zpracovává výroční zprávu. Více v další kapitole.

2.5.9 Společenství vlastníků jednotek

Základní právní úpravu zabezpečuje zákon č. 72/1994 Sb., tzv. zákon o vlastnictví bytů. Vzniká v domě, kde je nejméně 5 jednotek, alespoň 3 jsou ve vlastnictví 3 různých vlastníků, dnem doručení listiny s doložkou o vyznačení vkladu do katastru nemovitostí nebo dnem doručení jiné listiny, kterou příslušný státní orgán osvědčuje vlastnické vztahy k jednotce, poslednímu z těchto vlastníků. Od 1.1. 2004 mohou SVJ vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu. Audit není povinný.

2.5.10 Honební společenstva

Právní úprava je dána zákonem č. 449/2001 Sb., o myslivosti. Tyto organizace nesmí podnikat vlastním jménem, nesmí zřizovat ani organizační složky. Honební společenstvo vzniká dnem registrace v rejstříku. Účtují podle zákona o účetnictví. Od 1.1. 2004 mohou vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu a některé ještě stále v soustavě jednoduchého účetnictví.

2.5.11 Ostatní nevýdělečné organizace

Do takových patří například komory (česká lékařská komora, česká lékárnická komora, komora auditorů, česká advokátní komora, česká stomatologická komora, a další.) nebo neziskové subjekty zřízené ze zákona (český červený kříž, česká televize, český rozhlas, akademie věd ČR).

Následují jednotky účtující na základě vyhlášky č. 505/2002 Sb.,

2.5.12 Územní samosprávné celky

Do této skupiny patří tři jednotky. Obce zřízené podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, kraje zákon č. 129/2000 Sb., o krajích a konečně zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. Nejprve něco k obcím a krajům. Jedná se o právnické osoby, které jsou územními společenstvími občanů. Obec disponují oproti krajům vlastním majetkem. Oba mohou

zřizovat příspěvkové organizace a organizační složky, tvoří zastupitelstva a rady. V čele obce stojí starosta a kraje zase hejtman. Od 1.1. 2004 mohou obce i kraje vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu. Přezkoumání hospodaření provádí nadřazený orgán. U obcí je to příslušný krajský úřad. U krajského úřadu má tuto funkci ministerstvo financí.

Zvláštní případ tvoří hlavní město, které je veřejnoprávní korporací a zároveň také právnickou osobou. Má taktéž možnost vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu. Dohled nad hospodařením městských částí vykonává magistrát a nad hlavním městem celkově má ministerstvo financí dohled na základě zákona č. 320/2004 Sb., o finanční kontrole.

2.5.13 Dobrovolné svazky obcí

Vznikají na základě zákona o obcích. Jejich spolupráce se uskutečňuje zejména při plnění konkrétních společných úkolů. Mezi nejdůležitější patří oblast školství, sociální éče, zdravotnictví, kultura, požární ochrana nebo ochrana životního prostředí. Dobrovolné svazky představují právnické osoby, jejich způsobilost, registraci, vznik, zrušení a zánik upravuje občanský zákoník. DSO mají možnost stále účtovat ve zjednodušeném rozsahu. Přezkoumání hospodaření provádí příslušný krajský úřad nebo auditor.

2.5.14 Regionální rady regionů soudržnosti

Právní úpravu představuje zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Jedná se taktéž o právnickou osobu. Ovšem účetnictví vedou v plném rozsahu. Hospodaří podle vlastního rozpočtu. Kontrolu provádí ministerstvo financí. Regionů soudržnosti máme 8 a jsou totožné s územními jednotkami NUTS II⁸. Máme tedy Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko a Praha.

---

⁸Klasifikace CZ-NUTS je určena především pro statistické účely, dále pro potřeby analytické a pro potřeby poskytování údajů ve vztahu k EU, zejména pro úkoly spojené s čerpáním z tzv. Strukturálních fondů. Z praktického hlediska se používá pět velikostních jednotek NUTS (I - V), které jsou zároveň územně statistickými jednotkami, pro něž se zpracovávají regionální operační plány k poskytování podpor ze Strukturálních fondů <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/nomenklatura-uzemnich-statistickych/1001179/6584/>

2.5.15 Organizační složky

Rozlišujeme několik typů. Do první kategorie řadíme **organizační složky státu, okresní úřady a organizační složky okresních úřadů**. Ve druhé kategorii se nacházejí **organizační složky krajů a obcí**.

Okresní úřady v roce 2002 ukončili svou činnost a jejich působišť se přesunulo na kraje, obce a některá občanská sdružení. Proto se jen krátce podíváme na státní organizační složky. Po právní stránce jsou upraveny v zákoně č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. Nejsou sice právními jednotkami, účetními však ano a mohou vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu. Tyto složky hospodaří s prostředky státního rozpočtu, tzn. Její příjmy a výdaje jsou příjmy a výdaji státního rozpočtu. Tvoří také fondy rezervní a fond kulturních a sociálních potřeb.

U obcí a krajů, respektive u jejich organizačních složek je primárním zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Stejně jako u státu, nejsou ani tady právními osobami. Dokonce netvoří ani účetní jednotku. Hospodaří jménem svého zřizovatele a rozpočet je rozpočtem zřizovatele.

2.5.16 Příspěvkové organizace

Příspěvkové organizace rozdělujeme stejně jako organizační složky podle toho kdo je jejich zřizovatelem. Díky tomu se také liší jejich právní úprava, která je stejná jako u předchozího typu organizace. Obě vedou účetnictví v plném rozsahu, jsou účetními jednotkami a právními osobami.

Vytvářejí například fond rezervní, reprodukce majetku, fond odměn nebo fond kulturních a sociálních potřeb. Na úrovni ÚSC nesmí příspěvková organizace nakupovat akcie nebo poskytovat dary jiným subjektům. Musí být zapsány v obchodním zákoníku. Na státní úrovni příspěvková organizace může poskytovat dary pouze s fondu kulturních a sociálních potřeb. Nesmí však přijímat ani poskytovat půjčky, úvěry nebo vystavovat směnky.

U těchto organizací se setkáváme také s pojmy hlavní a doplňková činnost. Hlavní je tedy činnost vymezena zřizovatelem, popřípadě u příspěvkové organizace zřízené zákonem je její činnost tímto zákonem také vymezena. Doplňková činnost musí být oddělena od hlavní a

její předmět a rozsah musí být doplněn do zřizovací listiny. Je vyžadováno, aby tato činnost byla zisková, v opačném případě bude po nesplnění určitých kritérií zrušena.

2.5.17 Státní fondy

Státní fondy jsou zřizovány na základě příslušných zákonů, zapisují se do obchodního rejstříku a jsou právníckými osobami. Vedou účetnictví v plném rozsahu. Účetní závěrku státních fondů tvoří pouze **rozvaha a příloha**. Jejich povinností je také vypracování výroční zprávy o sobě a své činnosti, kterou předkládají ministerstvu, pod které spadají. Audit je povinný pouze vyplývá-li to z příslušného zákona o zřízení konkrétního fondu.

Fondy zřizované u nás: Státní fond životního prostředí, Státní fond kultury ČR, Státní fond na podporu a rozvoj kinematografie, Státní fond tržní regulace v zemědělství, Státní fond rozvoje bydlení, Státní fond dopravní infrastruktury. [8]

2.6 Nestátní neziskové organizace

Konečně se dostáváme k nestátním neziskovým organizacím. V předchozí kapitole jsme si o nich řekli něco málo z hlediska účetního, nyní trochu podrobněji. Především se jedná o specifickou skupinu organizací majících své charakteristické rysy. Jak již napovídá název, jedná se o neziskové subjekty, jejichž hlavní náplní není zisk, ale realizace určitého poslání. Jsou také dobrovolné a samosprávné, což znamená, že mají vlastní samosprávný charakter a řídicí mechanismus. Od státního aparátu jsou odděleny, o čemž vypovídá také jejich soukromý a organizačně nezávislý charakter. Navzdory tomu mohou získávat finance z veřejných rozpočtů. Mají psanou formu nebo organizační řád, díky tomu říkáme, že jsou formálně institucionalizované.

2.6.1 Občanská sdružení

Občanská sdružení se zakládají podle zákona o sdružování, který byl uveden již dříve. Na základě něho mají občané právo se sdružovat bez povolení státního orgánu. Toto ale

neplatí pro sdružování občanů v politických stranách nebo církvích. Orgány státní správy mohou zasahovat do jeho činnosti jen v mezích zákona. Na ministerstvu vnitra ČR se sdružení přiřadí po registraci identifikační číslo od Českého statistického úřadu. Členy mohou být jak fyzické, tak právnické osoby. Na ministerstvu se registrují také stanovy, které musí obsahovat určité povinné náležitosti. Mimo již zmíněné to jsou orgány a způsob jejich ustavování, určení funkcionářů oprávněných jednat jménem sdružení nebo ustanovení o organizačních jednotkách.

Likvidace není upravena ve zvláštním zákoně. Postupuje se proto podle občanského zákoníku, který se odkazuje na postup při likvidaci uvedený v obchodním zákoníku. Samotný postup by měl být upraven již ve stanovách. Sdružení mohou získávat dotace jak ze státního rozpočtu, tak i z rozpočtu obcí. Není u nich ani výjimka ve formě podnikatelské aktivity.

2.6.2 Obecně prospěšné společnosti

Díky svému profilu je obecně prospěšná společnost typem neziskové organizace, která měla doplnit nabídku vedle příspěvkové a bývalé rozpočtové organizace. Je právnickou osobou, která poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby. Může vytvářet zisk, ale na rozdíl od obchodních společností jej nesmí použít ve prospěch zakladatelů, členů orgánů nebo zaměstnanců. Získané prostředky může využít zase jenom skrze poskytování služeb, díky nimž byla založena.

Založit tuto organizaci může fyzická, právnická osoba nebo i Česká republika. Jestliže společnost užívá majetek státu, kraje nebo obce nebo když její příjmy přesáhly 3 mil. Kč, musí zřídit dozorčí radu (kontrolní orgán). Je zde také možnost provozovat doplňkovou činnost. Ta však musí být po účetní stránce důsledně oddělena od činnosti hlavní. Případný hospodářský zisk se po zdanění převádí celý do rezervního fondu. Vlastním zdrojem financování je především jmění, který tvoří vklady zakladatelů, přijatými dary a dědictvím, eventuálně různými dotacemi. OPS zaniká dnem výmazu z rejstříku.

2.6.3 Nadace a nadační fondy

zákon je definuje striktně jako účelová sdružení majetku zřízená a vzniklá podle uvedeného zákona pro dosahování obecně prospěšných cílů. Ten dokonce vymezuje, pro které obecně prospěšné aktivity mohou být nadace a nadační fondy (dále jen NF) zakládány. Majetek nadace je tvořen nadačním jměním a ostatním majetkem, naproti tomu nadační fond používá pro dosahování svých cílů všechny svůj majetek. Nadační jmění nesmí být nižší než 500 000 Kč. U nadačního fondu žádné takové omezení není stanoveno. Proto je vhodné zakládat NF zejména pro plnění krátkodobých cílů.

Orgány tvoří správní rada, dozorčí rada, případně revizor. Dozorčí rada vzniká jen, pokud je nadační jmění nebo majetek nadačního fondu vyšší než 5 mil. Kč. Nadace ani NF nesmějí podnikat vlastním jménem, mohou však pronajímat nemovitosti, pořádat loterie, tomboly, veřejné sbírky nebo kulturní, společenské, sportovní a vzdělávací akce. Povinnost vypracovat výroční zprávu mají obě společnosti, ale kontrolu prostřednictvím auditora jen nadace. NF pouze překročí-li jeho výnos 3 mil. Kč. Zánik proběhne v den výmazu z rejstříku.

2.6.4 Církvě a náboženské společnosti

Podle ministerstva kultury je u nás ke konci roku 2010 registrováno na 32⁹ nejrozličnějších církví a náboženských společností. Náležitosti potřebné u vzniku jsem vypsali již dříve, teď se zaměříme na zbytek problematiky církví. Výkon činnosti, které uvádí zákon o církvích, je rozpracován ve stanovách a nesmí být v rozporu s ústavou, nesmí ohrožovat bezpečnost či mravnost občanů. Registrované církve jsou tedy příjemci dotací ze státního rozpočtu, mimo to mohou získat dotace z krajů či obcí. Pokud tomu tak je musí vést podvojný účetnictví. Další příjmy tvoří zejména dary od fyzických nebo právnických osob a z různých nájmu budov, půdy apod.

Své příjmy mohou použít na výplaty mezd, úhradu sociálního a zdravotního pojištění, výdaje na opravy památek a další. Jako právnické osoby mohou zřizovat svazy a zřizovat jiné právnické osoby (církevní právnické osoby). Na základě tohoto práva zakládají také školy,

---

⁹ http://www3.mkcr.cz/cns_internet/

nemocnice, sociální a charitativní zařízení. Organizační struktura je dána historickým vývojem každé církve zvlášť.

2.6.5 Politické strany a politická hnutí

Občané mají právo účasti v politických stranách na politickém životě společnosti. Několik podmínek vzniku. Návrh podává 3 členný výbor a musí proběhnout petice o tisíce podpisů lidí souhlasících se vznikem nové strany či hnutí. Do stanov se klasicky píše název i se zkratkou, sídlo, programové cíle, práva a povinnosti členů, orgány (statutární, revizní), způsob jednání a podpisová práva nebo způsob naložení s majetkem po zrušení strany (hnutí). Český statistický úřad přidělí straně identifikační číslo. Strana za své závazky odpovídá celým svým majetkem. Naproti tomu členové za závazky strany neodpovídají ani neručí. Podnikání je za určitých vymezení možné. Omezuje se na propagační a publikační činnost nebo loterie, tomboly, pořádání kulturních, sportovních a jiných akcí.

Příspěvek člena nesmí přesáhnout 50 tis. Kč. Peněžitý dar na stejnou částku lze darovat jen na základě písemné darovací poukázky. Každoročně musí předložit výroční zprávu Poslanecké sněmovně do 1. Dubna. Ta zahrnuje roční účetní výkazy, zprávu auditora, přehled o celkových příjmech, o darech nebo o členech, jejichž příspěvek je vyšší než 50 000 Kč. [8]

3 Poslání Charity Kyjov

Posláním Charity je vyhledávat a pomáhat lidem v nouzi bez ohledu na jejich původ, rasu, etnickou příslušnost, barvu pleti, národnost, jazyk, věk, zdravotní stav, ekonomickou situaci, pověst, zásluhy, rozumovou úroveň, bez přihlídnutí k tomu, jak se podílí na životě společnosti, k jejich víře a náboženskému vyznání, k politické příslušnosti, pohlaví či sexuální orientaci.

Charitní práce je založena na respektování, ochraně a rozvíjení přirozených práv všech lidí. Poslání Charity i její konkrétní práce vychází z úcty ke každému člověku, uznání jeho jedinečnosti, svobody a důstojnosti.¹⁰

3.1 Místo sociální politiky ve společenském systému

V této kapitole se chci nejprve zaměřit na sociální problematiku u nás. Co to vlastně ta sociální politika je. Jen velmi obecně lze říci podle Krebs (2005, str. 17) že „*sociální politika je taková politika, která se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života*“. A jako takové jí přísluší ve společnosti významné místo. Může to objasnit několik následujících skutečností:

- 1) Sociální politika je vždy součástí určitého společenského celku. Ten se skládá z různých dimenzí či sfér společenského rozvoje. Aby byl tento vývoj bezporuchový a rovnoměrný, musí probíhat v jednotlivých sférách vyvážený rozvoj. Jedná se tedy o politiku, která ovlivňuje jednu z nejvýznamnějších oblastí lidského života a je ve společnosti nezastupitelná.
- 2) V moderním vyspělém světě se prosperita a standard stávají stále více závislou nejen na ekonomicky měřitelných hodnotách, ale také jak jej moderní ekonomie nazývá sociální kapitál. Hierarchicky vzhůru se v žebříčku hodnot posouvají především podmínky lidské existence, ke kterým přispívá velkou měrou právě sociální politika.
- 3) Ve společnosti však nemá tato politika důležité místo jenom z hlediska produkčních schopností. V nemalé míře přispívá k utváření morálního a názorového klimatu společnosti. Díky své koncentraci na člověka může

---

¹⁰ <http://www.kyjov.charita.cz/eticky-kodex/>

spoluutvářet jeho názory, postoje nebo chování. Nejedná se tedy pouze o jakýsi souhrn určitých opatření, ale i o politiku s významnou **axiologickou**¹¹ orientací.

3.2 Pojetí sociální politiky

Z předchozí kapitoly víme, že definice sociální politiky není jednoznačná. Jako příklad uvedu několik příkladů ze starší literatury.

- *V Ottově naučném slovníku¹² je sociální politika ohraničena jako „praktická snaha, aby společenský celek byl uspořádán co nejideálněji“. Jako nauka (věda) je zde sociální politika chápána jako souhrn zásad směřujících k odstranění nebo zmírnění „vad společenského života“, zejména těch, které lze nazvat sociální otázkou. Zdůrazňuje se, že sociální politika není obdobou jiných politik (např. dopravní, peněžní), ale že jde spíše o souhrn morálních hledisek a jejich uskutečňování.*
- *Jako praktická činnost směřuje k řešení sociálních otázek všech tříd a vrstev, nikoli jen dělnictva.*
- *Malá čs. encyklopedie vymezuje sociální politiku jako „souhrn cílů, aktivit, prostředků a realizací sociálního programu té které společnosti“.¹³ Závisí na typu společenského zřízení, třídních, politických, ekonomických poměrech a tradicích. Má proto v různých dobách a v různých společnostech různý obsah, rozsah, plní různé funkce, respektuje různá kritéria.*
- *Názor na sociální politiku je především spojen s vnímáním slova „sociální“. To je chápáno obvykle ve třech významových rovinách:*
  - *V nejširším pojetí jde o sociální ve smyslu společenský.*
  - *V užším smyslu slova je chápáno sociální jako aktivity bezprostředně směřující ke zdokonalování životních podmínek lidí.*
  - *A nakonec v tom nejužším smyslu slova se jedná spíše o smysl kurativní jako řešení nepříznivých nouzových sociálních situací.*

---

¹¹ Axiologie = nauka o hodnotách z hlediska filosofie

¹² Ottův naučný slovník nové doby. Praha, 1940

¹³ Malá čs. encyklopedie. Praha: Academia, 1987

3.3 Základní principy sociální politiky

Sociální politika má tu moc ovlivňovat sociální systémy. K tomu však musí dodržovat jisté základní principy, jako jsou myšlenkové postupy, vedoucí ideje, které jsou pro ni stěžejní a v ní se také více či méně promítají. Filozofické myšlení má pak vliv pro volbu těchto interpretací a základních principů. Na evropském území se vedle tradičního křesťanského sociálního učení setkáváme také s konzervativním nebo demokratickým směrem.

Liberalismus je myšlenkový koncept mající v základu osobní svobodu a individuální odpovědnost. Za sociálním prospěchem a blahobytem stojí především umění každého člověka zvlášť. Liberalismus jako takový nepodporuje žádnou solidaritu státu, ani redistribuční procesy. Ty vedou k útlumu ekonomických podnětů a aktivit. Důležité je dát prostor tržním mechanismům.

Pro Evropu je asi nejtypičtější křesťanství mající počátky ve 3. stol. n.l. tzv. **křesťanské sociální učení** uznává také osobní svobodu, ale za příčinu lidské sociální situace může v jisté míře systém samotný. Za důležitý vidí mravní závazek, ten rozděluje určitý díl odpovědnosti za sociální situaci ve společnosti také mezi mocné a bohaté. Zdůrazňuje význam transferů, ale také dobročinných a charitativních aktivit. Vyzdvihuje fakt, že individuální svoboda musí být podřízena i obecnému prospěchu a dobru.

Jako poslední myšlenku zde máme **demokratický socialismus**. Ten usiluje demokratickou cestou o zajištění důstojných životních podmínek na základě určitých pravidel. Značnou míru odpovědnosti za jedince přebírá stát. Je opakem konzervatismu a zdůrazňuje rovnost v občanských i sociálních právech. Pro tyto myšlenkové směry je určující a významné vycházet zejména z několika důležitých principů:

- Princip sociální spravedlnosti
- Princip sociální solidarity
- Princip subsidiarity¹⁴
- Princip participace

---

¹⁴ politická zásada, podle níž se rozhodování a zodpovědnost ve veřejných záležitostech má odehrávat na tom nejnižším stupni veřejné správy, který je nejbližší občanům.

3.4 Cíle sociální politiky a vztah obyvatelstva k soc. politice

Sociální politiku můžeme vnímat jako jakousi určitou společenskou činnost, směřující k ovlivňování sociální sféry (reality). Touto cestou jsou pak prosazovány „ty“ sociálně politické cíle. Obecným cílem může být jakési vytvoření lidsky důstojných podmínek života a rovné příležitosti všem, které by měly být rovněž zajištěny. To znamená rovný přístup nejen ke zdravotní péči, ale také ke vzdělání nebo pracovním příležitostem. Dále pak získání přiměřeného bydlení nebo minimální mzdy. Tento obecný cíl je dlouhodobý a má svá vývojová stadia. Z charakteru cíle vyplývá, že se nejedná pouze o jeden konkrétní cíl, ale o celou řadu souvisejících cílů.

Ze své podstaty je sociální politika zaměřena na prospěch a užitek lidí, je proto důležité vědět jaký na ni mají názor právě občané samotní a hlavně jaký k ní zaujímají postoj. Kvůli diferencovanému postavení lidí ve společnosti lze jen s nadsázkou říci, že by mohl vzniknout jediný nebo stabilní názor na sociální politiku. Proměnlivost a nejednotnost postojů se největší měrou týká právě sociální politiky státu. Z toho vyplývá, že je tato politika jakousi kombinací výdajů, kterým se snaží všichni vyhnout, a podpor, kterých si všichni chtějí přivlastnit co nejvíce. Podle úhlu pohledu a preferencí v dané oblasti tak může vzniknout názor jak chválící sociální politiku, tak její velký oponent. Proto je v praxi tolik potřebná kontrola ze strany státních orgánů, institucí, ale i široké veřejnosti a nevládních organizací.

3.5 Objekty a subjekty sociální politiky

Na **objekty** nahlížíme jako na ty, kterým jsou služby a opatření určena, na něž jsou orientována. Podle různých charakterů a účelů jsou objekty strukturovány podle věku, pohlaví, vzdělání, příjmů, dětnosti rodin nebo ekonomické aktivity. Základem je tedy jedinec se svými vlastnostmi, schopnostmi, zájmy, potřebami a dispozicemi. Rozhodujícími jsou jeho práva na svobodu a svobodné rozvíjení osobnosti.

Naproti tomu **subjekty** představují ti, kteří mají vůli, schopnosti, možnosti a prostředky k určité sociální činnosti. Také subjekty lze do jisté míry strukturovat. Budeme se jimi více zabývat, poněvadž právě na nich závisí to, jak bude sociální politika v dané oblasti vypadat. V takové té obecné rovině existuje dvojí dělení na státní a nestátní. Nestátní pak lze

ještě rozdělit na tržní a netržní. Jednotlivé subjekty pak provádějí svou soc. politiku v rozdílné míře plynoucí z jejich povahy.

Z pravidla nejvýznamnějším subjektem je, vzhledem ke všeobecnému pojetí a širokému záběru (obsah, cíle a úkoly soc. politiky), stát. Respektive parlament, kde se na základě zvoleného programu vytváří a schvalují opatření, která mají vliv nejen na samotnou politiku, ale i samotné nestátní subjekty. Charakter takovýchto organizací má spíše republikový, územní, popřípadě regionální dopad. Jejimi představiteli jsou MPSV, orgány sociálního zabezpečení jak ústřední, tak územní nebo úřady práce.

S tzv. firemní sociální politikou se můžeme setkat v oblasti zaměstnavatelů a firem. Ty jsou povinny se ze zákona účastnit na jistých opatřeních. Tím však jejich úloha zdaleka nekončí. Firmy samy přicházejí s vlastními vnitropodnikovými politikami řešící sociální situaci. Jedná se o „dobrovolná“ sociálně politická opatření zaměstnavatelů.

Jednu z dalších oblastí tvoří například různé komory zaměstnavatelů nebo další zaměstnanecké a profesní komory. V naší zemi mají ještě poměrně velkou moc odborové svazy a orgány, orgány tripartity apod.

V neposlední řadě dnes už opět hojně vystupují různé orgány a instituce regionů, místních komunit, obcí, občanské organizace a iniciativy (Výbor dobré vůle, Život 90) a další dobročinné a charitativní instituce, jejichž význam měl počátek ještě před druhou světovou válkou.

Nemůžeme opomenout ani církve, které již ve středověku daly základ sociálnímu citění obyvatel. Svou péčí o chudé, nemocné, lidi bez domova, ale také díky rozvoji vzdělání a výchovy zaujímají své místo ve společnosti.

Samotní občané, jejich rodiny a domácnosti řeší řady sociálních situací. Akt vzájemné pomoci se uplatňuje prakticky od počátku lidské existence.

3.6 Typy sociální politiky a model v ČR

V praxi se běžně setkáváme s různými principy a modely všeho možného. Ne jinak to mu je také v sociální politice. V zemích OECD se používají tři základní typy sociální politiky. Každý typ se opírá o svůj vlastní myšlenkový koncept. Pojd'me si je stručně představit.

Jako první je brán **redistributivní typ**, jenž je někdy označován také jako univerzalistický s dominantní rolí státu. Převážně se orientuje na univerzální poskytování dávek. Zaměřen na celou populaci, neřeší individuální potřeby jedinců. Je také velmi náročný z hlediska ekonomických zdrojů, vyžaduje tedy rozsáhlé redistribuce. V tomto případě stát velmi omezuje, někdy až ruší aktivity nestátních subjektů. Tomuto systému jsou nejblíže země Skandinávie, ale i Holandsko, Dánsko nebo bývalá ČSSR a další země bývalého východního bloku. Nelze o něm hovořit jako o občanském, neboť sloužil i diskriminaci vybraných skupin jedinců.

Dalším typem je **výkonový typ**, který se blíží předchozímu modelu, avšak vedle pracovních zásluh pro uspokojování sociálních potřeb lidí rozšiřuje koncepci o kooperaci občanů. Míra redistribuce je nižší než v předchozím modelu, hlavně díky čerpání prostředků z různých pojistných fondů. Stát se zasazuje hlavně o minimální plnění potřeb a nechává širší pole působnosti nestátním subjektům. Setkat se s tím můžeme například u našich západních sousedů Německa, Rakouska a ještě třeba Francie.

Posledním typem je tzv. **reziduální typ** mající kořeny ve filozofii *laissez faire*, což znamená osobní zodpovědnost každého zvlášť za uspokojování potřeb. Oproti předchozím dvěma typům spoléhá výhradně na trh, jeho instituce a rodinu. Pouze v případě jejich selhání nastupuje stát se svou politikou. Redistribuce je v tomto případě na nejnižší úrovni ze všech tří typů. Nejvíce se tomuto blíží USA, Japonsko a v poslední době také Velká Británie.

Většina států nepoužívá čistě jeden nebo druhý typ, ale různými kombinacemi vznikají doslova nové typy charakterizující sociální situaci dané země. Nejinak tomu je také v ČR. V minulosti vládl naší zemi socialismus a to se odrazilo především ve vnímání sociální situace. Byl to model rovnostářský, náročný na ekonomické zdroje, který se z velké části opíral o redistribuci. Poměrně očividně se tento model choval vůči určitým jedincům až represivně. Nejvíce se blížil typu redistributivnímu.

Po roce 1989 dochází k důležité transformaci celé společnosti. Prohlubuje se její diferenciaci převážně díky růstu majetkových rozdílů. Objevuje se chudoba, nezaměstnanost až sociální vyloučení. Dlouhodobá prosperita je náročná sama o sobě, natož pak při změně jistých podmínek. Je zapotřebí řešit nové ekonomické, sociální problémy a efekty s nimi spojené. Takovým podmínkám dosavadní model nestačil. Bylo třeba vytvořit model nový. Dnes už víme, že stávající model obsahuje prvky všech tří základních modelů. V jaké míře je ten který zastoupen závisí na mnoha okolnostech. Důležité jsou především aktivity a postoje

samotných občanů, ekonomické možnosti, očekávání, národní zvyklosti nebo třeba zahraniční úmluvy. Velmi těžké bude překonat některé hluboce zakořeněné návyky z dob komunismu jako je spoléhání se na stát. [3]

3.7 Sociální programy

Práce s klienty sociálních služeb mají podobu konkrétních sociálních programů. Jedná se o soubor plánovaných a řízených činností, díky nimž se poskytovatel zaměřuje na specifickou potřebu cílového subjektu. Poskytovatel předpokládá díky programům vyřešení nebo alespoň zlepšení situace cílového subjektu.

Každý program má následující znaky:

- **Personál** představují profesionálové nebo dobrovolníci
- **Financování** je v minimální formě potřebné také u programů vykonávaných pomocí dobrovolníků
- **Totožnost** znamená odlišení jednotlivých programů
- **Soubor základních principů**

Každý program by měl vycházet z nějakého modelu a ten by měl zase vysvětlovat problém, na který se zaměřuje. Příklad podle Matoušek (2007, str. 15). „*Bude-li program určen mužům, kteří se doma chovají násilně, bude jeho podoba jiná, pokud bude poskytovatel vycházet z teoretického předpokladu, že projevy domácího násilí u těchto mužů představují jednotný fenomén, než když se poskytovatel opře o zjištění, že osobnost násilnického muže spadá do jednoho ze tří typů:*“

- Typ zneužívaný a týraný v dětství
- Typ prchlivce lpícího na tradičních rolích muže a ženy
- Typ podřídivého muže, který na striktním rozdělení rolí mezi mužem a ženou nelpí.

Takový model by pak měl rozlišovat podle tří typů násilníků také tři typy strategií jejich ovlivňování.

3.8 Zřizovatelé, poskytovatelé a uživatelé sociálních služeb

V ČR mohou zřizovat zařízení poskytující sociální služby v rezortním pojetí hlavně obce, kraje a MPSV. Obce mají možnost zřizovat tato zařízení pomocí dvou forem. Jako první jde o **organizační složku** obce bez právní subjektivity, kdy se využívá hlavně u služeb nenáročných na personál, techniku nebo prostory. Při větších nárocích se využívá spíše forma samostatné **příspěvkové organizace** s právní subjektivitou.

Kraje mohou stejně jako obce zřizovat sociální služby v rámci své samostatné působnosti ve dvou formách. Od roku 2002 kraje převzaly většinu zařízení, které do té doby zřizovaly okresy. Ministerstvo zřizuje převážně specializované ústavy s celostátní působností.

Od 90. let mohou sociální služby poskytovat také nestátní subjekty, které mají formu právnických osob. V první polovině tohoto období vznikaly ve většině případů pouze občanská sdružení, avšak ve druhé polovině již vnímáme také obecně prospěšné společnosti nebo církevní právnické osoby. Zvláštním druhem nestátního neziskového subjektu jsou nadace, ty ale ze své podstaty mohou činnost poskytovatelů pouze financovat. Nemohou tyto služby poskytovat samostatně.

Vedle organizací mohou v ČR sociální služby poskytovat také fyzické osoby. V odborné literatuře se pro všechny zainteresované organizace někdy krátce užívá pojmu agentura. Zřizovatelem se pak označuje subjekt, který je zodpovědný za práci poskytovatele. Ten kdo je naopak využívá je brán jako uživatel, popř. klient. [4]

3.8.1 Církev a náboženské společnosti (CNS)

Sociální problematikou se již před staletími snad jako jediná organizovaná instituce zajímala právě církev, proto ji nemůžeme ani v této práci obejít. Samotný výraz „církev“ může působit poněkud zavádějícím dojmem vzhledem k ostatním náboženstvím. Každé náboženství prodělalo za svou historii odlišné proměny z různých důvodů. Nesmíme si proto

plést církev v pojetí křesťanském a mimokřesťanská¹⁵ náboženství, která takové pojmenování odmítají.

V ČR se pro mimokřesťanská společenství vžil název náboženské společnosti, který je běžný také v okolních státech. Vyjadřuje náboženské korporace, nesoucí „svůj“ název používaný všude tam, kde působí. K 31. 12. 2002 jsou na našem území podle zákona¹⁶ oficiálně registrovány všechny církve a náboženské společnosti na Ministerstvu kultury. Můžeme zmínit alespoň několik základních: Apoštolská církev v České republice, Církev bratrská, Církev československá husitská, Církev řeckokatolická a římskokatolická, Jednota bratrská, Českobratrská církev evangelická a další. Z nejnovějších můžeme zmínit například Církev křesťanská společnost, Česká hinduistická náboženská společnost nebo Ústředí muslimských obcí. [7]

3.8.2 Sekulární, kanonické a konfesní právo

„Ubi societas, ibi ius - kde je společnost, tam je právo.“ Tato stará zásada přirozeného práva byla vyjadřována již v dávném Římu tamními juristy¹⁷. Proto církve jakožto společnosti tvoří své vlastní právo tzv. **právo církevní**.

Církevní právo tedy znamená jakýsi právní systém určité církve. Myslí se zde jak církevní právo, tak právní systémy náboženských společností v pojetí autonomních systémů demokratických společností. Vedle církevního práva také často slyšíme výraz **kanonické právo**. Vztah mezi oběma pojmy nejlépe vystihne slovo synonymum. Toto slovo „kánon“ pochází z řečtiny, kde původně znamenalo tesařskou šňůru při stavbě budovy. Poté v latině několikrát změnilo význam (pravidlo, vzor,..) až na dnešní **normu**.

Katolická církev tak označuje normy vydané jí samotnou. V důsledku se tedy jedná pouze o starší výraz pro církevní právo. Zákony církve se dělí na kánony a ty posléze do jednotlivých paragrafů. Následují odstavce a litery. Základní legislativní norma katolické církve západního i východního obřadu nese název **Kodex kanonického práva**.

¹⁵ Mezi mimokřesťanská náboženství patří především židé, muslimové, buddhisté nebo hinduisté

¹⁶ Zákon č. 3/2002 Sb., sčítání LDB 2001

¹⁷ Římský specialista na právo – dnešní právník

Konfesní právo vyjadřuje právní disciplínu, která se zabývá státními předpisy, týkající se církví. Jinými slovy jde o konfese, což znamená vyznání a jako takový byl termín zaveden již v 19. stol. pro garanci rovnoprávnosti různých vyznání. Tyto státní zákony o církvích mají své opodstatnění. Především jde o stručné, rámcové vyjádření jak uplatňovat svobodu svědomí a stanovuje možné případy prolínání zájmů obou společností. Velice žádoucí je, aby zákony o církvích byly ve stádiu zpracování konzultovány s danými církvemi.

3.8.3 Financování CNS v ČR

Současný způsob financování je určen na základě zákona č. 218/1949 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon přiznává státní příspěvek pouze registrovaným církvím a náboženským společnostem. Celkový rozsah příspěvku určí pomocí každoročně schvalovaného státního rozpočtu Poslanecká sněmovna ČR. V současnosti je podporováno na 17 různých CNS. Z celkového počtu 32 registrovaných se jedná o polovinu. Je tomu tak především z důvodu nepřiznání oprávnění k výkonu zvláštního práva podle zákona č. 3/2002 Sb.

Po roce 1989 bylo církvím jasné, že dojde ke změnám ve vztahu církve vs. stát. Některé svou ekonomickou aktivitu dokonce osvobodily od státních dotací. Většina církví se ale bez státní pomoci neobejde. Procentuálně se výše závislosti pohybuje v rozmezí 20 až 80%. Důležitou roli hraje také snaha samotné církve obejít se bez státní pomoci nebo obětavost členů a od toho odvozené finanční situace církve.

V průměru dá stát ročně z rozpočtu na církve kolem 1 miliardy korun. Tuto částku schvaluje Sněmovna Parlamentu ČR a mezi jednotlivé církve ji rozděljuje ministerstvo kultury. V roce 2006 odbor církví dospěl k nález, že neexistuje objektivní způsob přerozdělování peněz církvím. Dosavadních 6 ukazatelů již nezastřežovalo nový trend nárůstu duchovních a nových CNS. Po změně zákona v roce 2008 se snížil počet ukazatelů na polovinu.

1. Platy duchovních včetně pojistného
2. Provozní náklady CNS
3. Opravy církevního majetku [7]

3.8.4 Struktura římskokatolické církve

Území ČR je rozděleno na dvě provincie (českou a moravskou) v rámci nichž se dále dělí do šesti diecézí¹⁸ a dvou arcidiecézí¹⁹. V čele diecézí stojí biskupové. V české provincii má arcibiskup pražský zároveň titul primas český. Na Moravě je to zase arcibiskup olomoucký jako metropolita moravský. Sídelní a pomocní biskupové tvoří spolu s biskupy apoštolského exarchátu²⁰ pro katolíky východního obřadu českou biskupskou konferenci. Ta má status právnické osoby a je zároveň zástupcem katolické církve na území české republiky. Díky svému masovému pokrytí je římskokatolická církev také velmi funkční organizací zejména v oblasti charitativní, zdravotnictví nebo školství. Česká katolická charita je největší organizací svého druhu u nás. Svatý stolec je u vlády diplomaticky zastoupen apoštolským nunciem.

Spíše ze správního hlediska se diecéze dále dělí. V české provincii se tato uskupení nazývají vikariáty, na moravě děkanáty. Hlavními jednotkami diecéze jsou farnosti, v čele s farářem. Římskokatoličtí kněží se také angažují v armádě a věznicích. Částečně mimo strukturu diecézí a farností patří ještě katolické řády a řeholní kongregace. [7]

3.9 Charita ČR

Charita ČR je součástí celosvětové konfederace asi 160 národních charit sdružených do Caritas Internationalis. V naší republice plní funkci největšího nestátního humanitárního poskytovatele sociálně zdravotních služeb. Její počátky u nás sahají více než sto let nazpět. Její hlavní činností je pomoc potřebným na území ČR, ale zejména v poslední době se její iniciativa podstatně zaměřuje také na humanitární pomoc v zahraničí.

---

¹⁸ Biskupství Českobudějovické, Královéhradecké, Litoměřické, Plzeňské, Brněnské, Ostravsko-opavské

¹⁹ Arcibiskupství Pražské, Olomoucké

²⁰ Apoštolský exarchát pro katolíky byzantsko-slovanského obřadu v ČR vyhlásil Jan Pavel II. bulou ze dne 15.3.1996. Exarchát je předstupněm eparchie (diecéze), začínají se vytvářet farnosti a pastorační střediska pro věřící žijící v diaspoře na celém území ČR.

3.9.1 Struktura organizace

Charita má na našem území osm členů v podobě diecézních charit, z čehož dvě mají statut arcidiecéze (Praha, Olomouc) a dvě samostatné oddělení Česká katolická Charita – Domovy řeholníků a řeholnic a Řeckokatolická charita, jejíž církev má u nás také své zastoupení. V jednotlivých diecézích se organizace dále dělí na charity oblastní, městské nebo farní. Sekretariát CHČR mající na starosti celou strukturu charity na našem území je národní centrálou se sídlem statutárního zástupce – ředitele CHČR.

3.9.2 Historie

Olomoucká diecéze podle pramenů zastávala svou funkci již po příchodu bratrů ze Soluně Konstantina (Cyrila) a Metoděje asi kolem roku 869. Avšak v pravém slova smyslu na arcidiecézi byla povýšena až v roce 1777 papežem Piem VI. a její území zabíralo takřka celou dnešní Moravu. Prvním olomouckým arcibiskupem se stal v té době významný diplomat hrabě Antonín Theodor Colloredo-Waldsee. Samotné počátky charitního díla v této oblasti zapsal první ředitel olomoucké charity P. Ludvík Bláha.

Arcidiecézní charita Olomouc (ACHO) vede své počátky již k roku 1920. Její činnost byla krátce nato díky světové válce a později totalitnímu režimu násilně přerušena na dlouhá desetiletí. Až po převratu roku 1990 se její činnost opět postupně rozjela do nynější podoby. Prakticky od nuly začala budovat první služby, zaměstnávat a školit pracovníky, otvírat nová zařízení. Její pozvolný rozvoj vedl k vybudování 49 farních (FCH) a oblastních charit (OCH), pod které spadá necelá stovka charitních služeb a zařízení. V dnešní době zde pracuje přibližně 500 zaměstnanců asi pro 4000 klientů. Jedná se především o služby denního rázu. Kromě toho pomáhá charita také dalším tisícům formou jednorázové pomoci prostřednictvím profesionálních nebo i dobrovolných pracovníků.

V celé diecézi koordinuje činnost charity diecézní středisko ACHO jež podléhá církevnímu právu a při tom musí respektovat právní subjektivitu i dobrovolnou činnost jednotlivých složek. [17]

3.9.3 Činnost Charity ve světě a v ČR

Charita ČR svou humanitární pomoc poskytuje od roku 1995. Na sekretariátu CHČR pak vzniklo samostatné oddělení zahraniční humanitární pomoci o 5 let později. Zaměřeno na pomoc v oblastech zasažených různými katastrofami. Oblastní a farní charity se pak zapojují zejména do konkrétních programů zaměřených na vzdělávání a mimoškolní aktivitu nebo třeba adopci na dálku a další.

Činnost CHČR je soustředěna již v Moldávii, Gruzii, Ukrajině a nově i v jihovýchodní Asii. Nově vznikly po katastrofě cunami na obnovu zasažených oblastí dvě mise na Srí Lance a Indonésii. Mezi největší projekty patří dílo na Severním Kavkaze. [20]

Na území ČR působí charita v celé řadě sociálních i zdravotních služeb. Její hlavní činností je pomáhat potřebným. Klienty jsou lidé ve věku od raného do seniorského věku. Forma služeb probíhá buď na osobní úrovni nebo přímo v zařízeních jednotlivých charit. Rozsah služeb je definován zákonem. Kromě toho ale poskytují také služby, které se o zákon neopírají. Vše vychází z křesťanské lásky, na základě které poskytne svým klientům (bratřím a sestrám) profesionální pomoc.

Jednotlivé služby definované zákonem č. 108/2006 Sb., O sociálních službách dělíme na 3 základní:

- Sociální poradenství
- Služby sociální péče
- Služby sociální prevence

Ostatní služby zcela nespádající pod zákon o službách tvoří také velmi důležitý základ křesťanské lásky. Znamé jsou tzv. **hospice**, kde nevyléčitelně nemocní a umírající mají možnost důstojně a klidně strávit posledních chvíle se svou rodinou v klidu a bezpečí. Dalšími provozovanými službami sociálního charakteru jsou **sklady s oblečením**, kdy se tyto věci posílají do zasažených oblastí potřebným. Důležitá jsou také **mateřská centra** nebo **chráněné dílny**.

Humanitární činnost probíhá také na našem území a to zejména v oblastech zasažených povodněmi nebo jinými katastrofami. Vše probíhá spolu se složkami integrovaného záchranného systému, jehož součástí je také Charita ČR. Nedílnou součástí je

také pomoc cizincům na území ČR, kteří se ocitli na našem území v důsledku válečných konfliktů, pronásledování v tíživé situaci. [21]

3.9.4 Charita Kyjov

Charita v kyjově je součástí charity Olomouc. Pozici statutárního zástupce zastává ředitel jmenovaný arcibiskupem olomouckým. Závažná rozhodnutí musí konzultovat s radou charity, která je ustanovena prezidentem Arcidiecézní charity v Olomouci. Její funkční období představuje dobu dvou let. Kromě Rady Charity je zde také Revizní komise, která kontroluje účetní stránku organizace. Jednotlivá pracoviště a služby mají zase své vedoucí pracovníky.

Etický kodex

Na tomto dokumentu si organizace zvláště zakládá. Vyjadřuje jím svou představu o přístupu pracovníků a způsobu poskytování služeb založených na křesťanských hodnotách. Pracovník charity by měl být nositelem víry v dobro života u situací, kdy člověk ztrácí smysl života ať už kvůli životním tragédiím nebo jen těžkým situacím. Zároveň by se měl snažit vnášet naději do bezvýchodných situací a s láskou přijímat všechny, kdo jeho pomoc potřebují (trpící, lidé bez přátel apod..).

Mezi hlavní zásady jednání charitního pracovníka patří:

- *Pracovník sám aktivně vyhledává všechny potenciální příjemce charitní pomoci.*
- *Přistupuje ke klientovi v duchu rovnocenného partnerství, které se zakládá na stejné lidské důstojnosti každého člověka. Pracovník se snaží, aby neposkytoval nepřiměřené výhody jedným lidem v nouzi na úkor jiných.*
- *Ve svém soukromém životě se vyhýbá takovým činnostem a jednáním, které by mohly snížit důvěru k Charitě ze strany veřejnosti.*
- *Pracovníci jsou otevření k pravidelnému přezkoumání a zhodnocení svých pracovních postupů a rozhodnutí v rámci porad a odborné diskuze.²¹*

---

²¹ <http://www.kyjov.charita.cz/eticky-kodex/>

Poskytované služby

Charita poskytuje celkově 14 služeb různých finančních náročností. Mezi poskytované služby patří Osobní asistence. Ta znamená specifický přístup k potřebám každého klienta. Charitní ošetrovatelská služba představuje odbornou zdravotní péči. Domácí hospicová péče zase nabízí doprovázení těžce nemocného v kruhu rodiny s odbornou psychologickou a duchovní poradnou jak pro klienta, tak pro jeho rodinu. K-centrum je určeno pro všechny, kteří mají aktuální problémy s drogovou závislostí. Nízkoprahový klub Wu-Wej je primárně určen pro všechny dospívající 11 – 26 let. Zde mají možnost se setkávat v přátelském prostředí bez drog a alkoholu. Občanská poradna pomůže těm, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci a neví si rady. C-klub svépomocná skupina představuje neodborné setkávání lidí s podobnými problémy např. onkologické. Kromě jmenovaných služeb v kyjově najdeme ještě terénní programy pro vyhledávání budoucích klientů z řad drogově závislých nebo jen lidí, kteří nevědí nic o možné odborné pomoci. Poslední dvě služby nepotřebují komentář. Jedná se o půjčování pomůcek a humanitární pomoc.

Rozbor 2 základních služeb

Záměrně jsem vynechal 2 stěžejní služby, které si rozebereme trochu víc. Asi nejrozšířenější službou Charity Kyjov je služba s názvem Charitní pečovatelská služba. Jedná se o pomoc lidem, kteří se ocitli v tíživé životní situaci, potřebují pomoc další osoby k zajištění svých základních potřeb. Všechno se poskytuje v jejich domácím prostředí. Tato služba je rozdělena do tří středisek. Mě zajímá to v Kyjově. V roce 2009 využilo služeb na 130 klientů. Počet návštěv mírně přesáhl 11 000. Různých výkonů pak bylo provedeno necelých 33 000. Služba má velké úspěchy zejména kvůli možnosti využívat vše v přirozeném domácím prostředí, kde se zejména staří lidé cítí mnohem líp. Jako všechny služby vychází i tato z kodexu charity. Kromě něj, ale i z křesťanských zásad a etických norem. V roce 2009 tuto službu podporovalo nejvíc Ministerstvo práce a soc.věcí, Jihomoravský kraj a obce Milotice, Kostelec, Skoronice, Moravany.

Dalo by se říct, že další služba navazuje. Je určena seniorům, kteří již nezvládají péči o domácnost ani o sebe v takové míře aby mohli zůstat doma. Dům pokojného stáří v Čeložnicích není nějak zvlášť velký. Místo zde nalezne pouze 26 klientů. Díky takovému počtu se zde plně využívá individuálního přístupu ke každému klientovi. V roce 2009 byla kapacita domu překročena o 7 klientů. Jen pro zajímavost se průměrný věk pohyboval kolem 83 let.

4 Vliv legislativních změn na činnost charity

Právní úprava sociálních služeb u nás čekala na své zaktualizování dlouhých sedmnáct let. Nevyhovujícímu systému se po tuto dobu museli přizpůsobovat nejen zaměstnanci, ale především klienti. Až k 1. 1. 2007 vstoupila v platnost nová právní úprava, kterou vydalo MPSV ČR.

4.1 Financování sociálních služeb v ČR před a po roce 2007

Financování je v těchto obdobích značně odlišné z několika důvodů.

4.1.1 Financování sociálních služeb před rokem 2007

Devadesátými léty počínaje narazil dosavadní systém na výrazný problém. Podle něj totiž nebylo možné přesně určit celkový počet potřebných peněžních prostředků a také jejich následný tok. Jednalo se o způsob vedení informací formou statistického sledování a vykazování. Nešlo o malý problém, protože se týkal celého sektoru sociálních služeb. Pro přehled jsou některá data modifikována, aby vznikl ucelený přehled alespoň několika služeb. Tento problém se týká zejména aktivit nestátních neziskových organizací. První komplexní a pravdivé údaje o sociálních službách by měly být k dispozici až po zaregistrování všech poskytovatelů podle novely zákona z roku 2007 o sociálních službách.

V tabulce můžeme vidět, že náklady na sociální služby se od počátku devadesátých let dlouhodobě zvyšují.

Tab. 2.3 Vývoj nákladů na sociální služby v letech 1992 – 2005 (v mil. Kč)

Rok	Výdaje na sociální služby celkem	Z toho dotace pro nestátní neziskové organizace
1992	4 384	245
1995	8 738	240
2000	11 016	664
2005	14 685	607

Zdroj: Rektořík a spol. Organizace neziskového sektoru. 2007, vlastní zpracování

Z provedených rozborů struktury financování (Průša, 2003) vyplývá, že:

- Stát se v tomto období podílel na financování spíše sestupnou formou až do roku 2002, avšak poté se jeho podíl výrazně zvýšil.
- V roce 1997 se nejvíce zvýšil podíl klientů na krytí nákladů sociálních služeb asi o 12 %, poté zůstal víceméně konstantním.
- Podíl zřizovatelů (městské, okresní a krajské úřady) měl poněkud kolísavější průběh. Od roku 2005 se ale výrazně zvýšil.
- Konečně podíl nestátních neziskových organizací je tím problémovým bodem, kdy vykazuje těžce hodnotitelné tendence, způsobené nepřesností statistických podkladů.

Tyto trendy byly ovlivňovány především stabilní výší dotace na lůžko v ústavním zařízení. Dále se na tom určitým způsobem podepsalo také výrazné zvyšování poplatků za pobyt, stravování a za poskytované služby. Toto zdražování bylo dokonce vyšší než zvýšení příjmů důchodců v rámci valorizace důchodů.

V roce 2003 se celkové výdaje podstatně snížili, zejména kvůli převodu kompetencí z okresů na kraje. Tím se ukázalo, že u většiny krajů sociální služby nahrály prim z hlediska jimi zabezpečovaných aktivit. Jistou zajímavostí je, že průměrná výše úhrady připadající na jednoho klienta užívajícího sociálních služeb, je stejná jako průměrná výše výdajů závislá na druhu poskytovaných služeb.

Kvůli opakujícímu se zvyšování cen za poskytované služby v letech 1995 – 2000 proběhlo navýšení podílu účasti klienta na službách. Toto zvyšování se ale ukázalo jako nevyhovující zejména díky vyššímu nárůstu samotných cen oproti průměrné valorizaci důchodů. Od roku 2001 dochází opět k poklesu průměrných úhrad za pobyt a služby. Bylo to způsobeno stejným zvýšením těchto úhrad, na úroveň průměrného nárůstu starobního důchodu. [4]

4.1.2 Financování sociálních služeb po roce 2007

Jak jsem již v úvodu kapitoly poznamenal, na změnu legislativy se u nás čekalo velmi dlouho. Asi nejvýznamnější změnou v novém zákoně bylo zavedení nové sociální dávky – příspěvku na péči. Díky němu by již nemělo docházet k bezdůvodnému rozhazování peněz osobám, které naléhavou pomoc nepotřebují.

Příspěvek na péči bude poskytován jen těm osobám, které se o sebe již samy nedokáží postarat a potřebují k tomu pomoc jiné osoby. Například z důvodu dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu. Při posuzování schopnosti postarat se o vlastní osobu bude hodnocena schopnost zvládat vybrané úkony:

- Příprava stravy
- Podávání, porcování stravy
- Přijímání stravy, dodržování pitného režimu
- Mytí těla
- Péče o ústa, vlasy, nehty, holení
- Výkon fyziologické potřeby včetně hygieny
- Vstávání z lůžka, uléhání, změna poloh
- Sezení, schopnost vydržet v poloze vsedě
- Stání, schopnost vydržet stát
- Přemísťování předmětů denní potřeby
- Chůze po rovině
- Chůze po schodech nahoru a dolů
- Výběr oblečení, rozpoznání jeho správného vrstvení
- Oblékání, svlékání, obouvání, zouvání
- Orientace v přirozeném prostředí
- Provedení si jednoduchého ošetření
- Dodržování léčebného režimu

Jako další kritérium, posuzování soběstačnosti, bude hodnocena schopnost zvládat tyto úkony:

- Komunikace slovní, písemná, neverbální
- Orientace vůči jiným fyzickým osobám, v čase a mimo přirozené prostředí
- Nakládání s penězi nebo jinými cennostmi
- Obstarávání osobních záležitostí
- Uspořádání času, plánování života
- Zapojení se do sociálních aktivit odpovídajících věku
- Obstarávání potravin a běžných předmětů (nakupování)

- Vaření, ohřívání jednoduchého jídla
- Mytí nádobí
- Běžný úklid v domácnosti
- Péče o prádlo
- Přepírání drobného prádla
- Péče o lůžko
- Obsluha běžných domácích spotřebičů
- Manipulace s kohouty a vypínači
- Manipulace se zámky, otevírání, zavírání oken a dveří
- Udržování pořádku v domácnosti, nakládání s odpady
- Další jednoduché úkony spojené s chodem a udržováním domácnosti

Konkrétní způsoby hodnocení jednotlivých úkonů jsou upraveny vyhláškou MPSV č. 505/2006 Sb., pro účely hodnocení rozsahu se budou závislosti sčítat. Příspěvek na péči se bude poskytovat podle výše potřeb rozdělených do čtyř kategorií.

1. V prvním stupni, definovaném jako *lehká závislost*, bude příspěvek poskytován osobám, kterým z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu bude muset být poskytována každodenní pomoc při více než dvanácti úkonech o vlastní osobu a soběstačnost. U osob mladších 18 let se jedná o více než pět úkonů.
2. Druhý stupeň definován jako *středně těžká závislost*, bude příspěvek poskytován osobám, kterým z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu bude muset být poskytována každodenní pomoc při více než osmnácti úkonech o vlastní osobu a soběstačnost. U osob mladších 18 let se jedná o více než deset úkonů.
3. *Těžká závislost*, která je definována ve třetím stupni, zvyšuje za stejných podmínek hranici na více než dvacet čtyři úkonů za den a u osob do 18 let pak na více než patnáct těchto úkonů.
4. Poslední a nejvážnější forma je definována jako *úplná závislost*, kdy si osoba sama nedokáže obstarat nebo potřebuje pomoc při více než 30 úkonech. U mladších 18 let se jedná o dvacet a více úkonů.

O zařazení do konkrétního stupně a následného přiznání příspěvku na péči bude rozhodovat příslušný úřad práce na základě zdravotního stavu žadatele (respektive jeho zákonného zástupce) podle zprávy jeho ošetřujícího lékaře. Dále pak podle sociálního vyšetření v přirozeném prostředí, výsledků funkčních vyšetření nebo výsledků posuzujícího lékaře. V tabulce uvedené níže můžeme vidět rozdělení příspěvku podle stupně závislosti a věku.

Tab. 2.4 Výše příspěvku na péči

<u>Stupeň závislosti</u>	<u>Výše příspěvku na péči (Kč/měsíc)</u>	
	Pro osobu mladší 18 let	Pro osobu starší 18 let
I.lehká závislost	3 000	2 000
II.středně těžká závislost	5 000	4 000
III.těžká závislost	9 000	8 000
IV.plná závislost	11 000	11 000

Zdroj: Matoušek a kol. Sociální služby. 2007, vlastní zpracování

Příspěvek, respektive jeho valorizace bude probíhat vždy pravidelně nařízením vlády, jestliže od poslední úpravy index růstu spotřebitelských cen sociální péče podle ČSÚ nastane alespoň o 5 % nárůst.

Vyplácení příspěvku bude mít na starosti obecní úřad obce s rozšířenou působností. Částka bude předána buď v hotovosti nebo na účet, který si příjemce sám určí. Takto bude příspěvek vyplácen přímo osobám, jenž kvůli dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu potřebují pomoc jiné osoby při zajištění soběstačnosti nebo jejich zákonným zástupcům, popřípadě osobám pověřeným tzv. zvláštním příjemcům příspěvku, kteří zajistí správné využití peněžních prostředků osobou oprávněnou. Tuto kontrolu zajišťuje taktéž obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Aby mohl žadatel požádat o příspěvek, musí postupovat podle určitých pravidel. Nejdříve dá písemnou žádost předepsanou MPSV na obecní úřad obce s rozšířenou působností, poté musí projít sociálním vyšetřením v přirozeném prostředí, aby se určila míra pomoci. Tu posoudí sociální pracovník daného obecního úřadu. Tento úřad dále určí lékaře, který podá zprávu o zdravotním stavu žadatele. Nakonec musí stvrdit písemným souhlasem všechny skutečnosti rozhodující pro nárok na příspěvek, jeho eventuelní výši nebo výplatu.

Příjemce příspěvku má také určité povinnosti. Mezi hlavní patří ohlášení do osmi dnů všechny změny, které mají vliv na nárok na příspěvek, jeho výši nebo výplatu. Na vyžádání příslušného obecního úřadu musí tyto skutečnosti osvědčit a využívat příspěvek pouze k zajištění potřebné pomoci. Po nesplnění některé z povinností, může obecní úřad obce s rozšířenou působností jakožto kontrolní orgán tyto dávky příjemci zastavit nebo odejmout. Jelikož v minulosti existovalo velké množství lidí, kteří již některé dávky pobírali, bylo schváleno několik přechodných ustanovení, aby nové posouzení zdravotního stavu zásadně neovlivnilo přechod na nový systém.

První okruh se týká stávajících příjemců ve zvýšení důchodu pro bezmocnost. Tři kategorie (částečně bezmocní, převážně bezmocní a úplně bezmocní) přecházejí do prvních tří stupňů nového systému.

Ve druhém okruhu, který se týká dětí považovaných v minulých letech za dlouhodobě těžce zdravotně postižené, se na ně nahlíží jako na osoby závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni III.

A jako poslední se jedná o osobu, která pobírala příspěvek na péči o blízkou nebo jinou osobu. Zákon o sociálních službách specifikuje dvě situace:

- Zvýšení důchodu příjemcům pro jejich částečnou bezmocnost, starších 80 let, o něž podle dřívějšího znění pečovala osoba blízká, která pobírala příspěvek na péči o blízkou osobu, náleží příspěvek při péči ve výši podle II. stupně.
- Zvýšení důchodu příjemcům pro jejich převážnou bezmocnost, o které pečovala osoba blízká, jíž náležel příspěvek při péči o osobu blízkou. Podle nového systému náleží této osobě příspěvek ve výši podle III. stupně na dobu dvou let. Po uplynutí této doby musí osoby projít lékařskou prohlídkou na posouzení zdravotního stavu, která stanoví výši příspěvku podle nového zákona.

Předpokládaný počet osob mající nárok na příspěvek na péči je vyplácen zhruba 175 tisícům. Celkové náklady se pohybují přibližně kolem 8 miliard korun a veškeré náklady jsou hrazeny ze státního rozpočtu. Podle nového zákona jsou sociální služby poskytovány bez úhrady nákladů, za částečnou nebo plnou úhradu. Výše úhrady nákladů vychází ze smlouvy mezi klientem a poskytovatelem. Bez úhrady se poskytují například sociální poradenství, raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, terénní programy

nebo sociální služby v kontaktních centrech a nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež.

Pobytové služby v domovech pro osoby se zdravotním postižením, domovech pro seniory, domovech se zvláštním režimem, chráněném bydlení a dalších se platí za ubytování, stravu a služby ve sjednaném rozsahu. Po zaplacení ubytování a stravy musí osobě zůstat alespoň 15 % jejího příjmu.

Za poskytování osobní asistence, pečovatelské služby, tísňové péče, předčítatelských služeb a odlehčovacích služeb platí klienti úhradu stanovenou podle smlouvy. Avšak maximální výše pro tyto i všechny pobytové služby je stanovena ve vyhlášce č. 505/2006 Sb. obecně lze však říct, že za hodinu u vyjmenovaných úkonů služeb se platí 85 Kč, 140 Kč za celodenní stravu, z toho oběd za 70 Kč a 160 Kč za poskytování ubytování v případě pobytových služeb. [4]

4.1.3 Způsob financování služeb do roku 2007

Charitní pečovatelská služba v Kyjově i dům pokojného stáří v Čeložnicích získávají prostředky pro svou činnost hlavně z dotací. Tyto dotace poskytují v největší míře stát a kraj. Kromě nich se služby podporují částečně také z rozpočtů obcí. Jak je vidět v tabulce 2.5 klienti se podílejí na spolufinancování služeb mnohem menším podílem než územní samosprávné celky a stát.

Tab. 2.5 Přehled příjmů oběma službám v daném období (v %)

	2004		2005		2006	
	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>
klienti	27,5	34,9	32,6	34,8	23,6	36,5
dotace	72,5	64,7	66,1	62,0	74,3	58,3
ostatní	0,0	0,4	1,4	3,2	2,1	5,3
celkové příjmy	100	100	100	100	100	100

Zdroj: Účetní závěrky 2004, 2005, 2006, vlastní zpracování

Za roky 2004 – 2006 se klienti pečovatelské služby v Kyjově účastní na celkových příjmech 28% podílem, což činí zhruba jednu třetinu příjmů z dotací a které odpovídají částkám kolem půl milionu Kč. Z tabulky lze také vyčíst, že ve sledovaném období neměly částky tendenci ani růst ani klesat. V tomto období se začínají projevovat také příjmy z ostatní činnosti. Ty představují z počátku zanedbatelné hodnoty, avšak v roce 2006 již zaujímají 2,1% z celkových příjmů.

Dotace pečovatelské službě v Kyjově představovaly před změnou zákona dvě třetiny všech příjmů. Největší náklady tvoří mzdy pečovatelek a cestovní výdaje při dojíždění do domovů za klienty.

Trend na Jižní Moravě, která má bohatou tradici, velký vliv křesťanské víry a přetrvávající vesnický způsob života, zaznamenal zvýšený zájem o pečovatelské služby dojíždění do domácností klientů, oproti velkým městům v České republice, kde je zvykem odchod seniorů do domova důchodců. Do roku 2007 vznikly pod záštitou Charity Kyjov další dvě střediska s pečovatelskou službou, a to ve Svatobořicích – Mistríně a Vracově. Toto napomohlo dalšímu rozšíření klientské základny pro oblast Kyjova. Dotace dosahují každoročně stejných hodnot, s výjimkou roku 2006. V tomto roce byla dotace od kraje zvýšena o 700 000 Kč z důvodu zakoupení automobilu dodávkového typu. Kromě dotací a příjmů od klientů není možné u tohoto typu poskytované služby počítat s většími vedlejšími příjmy.

Tab. 2.6 Konkrétní vyjádření příjmů za dané období

	2004		2005		2006	
	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>
klienti	405 797	1 544 366	523 258	1 714 489	546 774	1 902 475
dotace	1 070 200	2 869 000	1 060 890	3 049 500	1 720 000	3 039 000
celkové příjmy	1 475 997	4 431 166	1 605 993	4 920 891	2 315 760	5 216 458

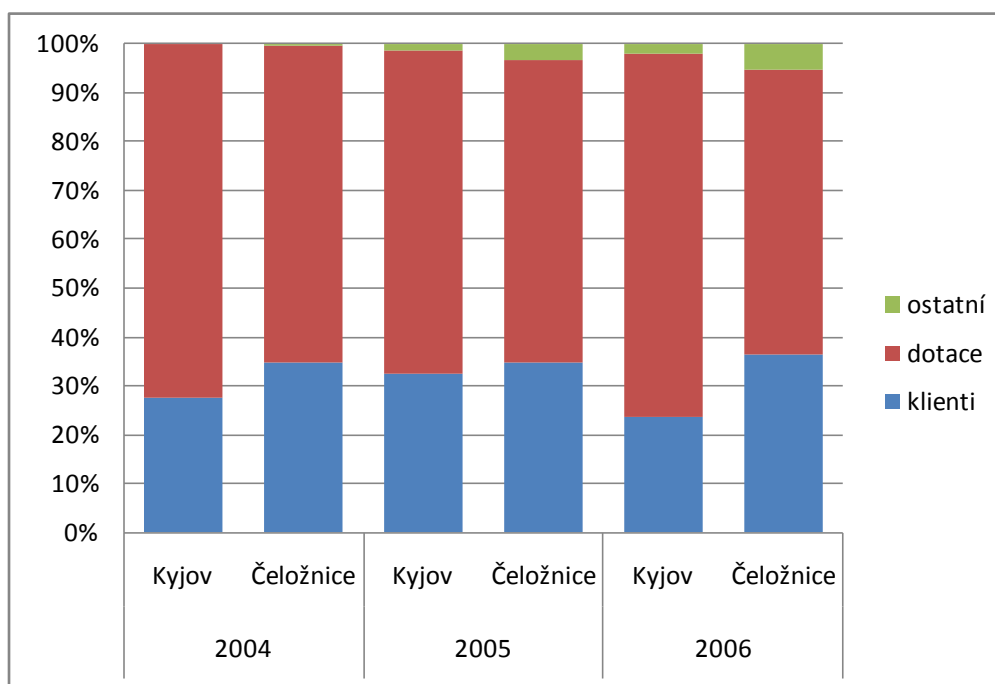
Zdroj: Účetní závěrky 2004, 2005, 2006, vlastní zpracování

Přes nepřízeň dnešní doby se můžeme setkat také na Jižní Moravě s domovy pro seniory. Ukázkou toho může být Charitní dům pokojného stáří v Čeložnicích, který poskytuje životní prostor pětadvaceti klientkám. Za klientské služby platí rok od roku více. Tento nárůst byl způsoben převážně zdražování cen energií, uvolňováním cen ve zdravotnictví, růstem cen potravin, atd. Dotace od státu a územně samosprávných celků jsou v letech 2004 - 2006 stabilní. Mezi ostatní příjmy patří příprava obědů a následný rozvoz v obci. V průběhu

sledovaného období organizace začala poskytovat nadstandardní pečovatelské služby, které představují rostoucí podíl na celkových příjmech. V Čeložnicích dochází k růstu příjmů od klientů také z důvodu přístavby dalších obytných prostor.

Tento graf 3.1 byl vytvořen pro názornost nárůstu zejména v oblasti ostatních příjmů. Hodnoty mezi službami v Kyjově a Čeložnicích neukazují větší rozdíly při financování služeb samotnými klienty. Podobně je tomu tak i při dotacích. Za toto období se v průměru dotace pohybovaly kolem 67% z celkových příjmů.

Graf 3.1: Vyznačení ostatních příjmů z celkových příjmů (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování podle tabulky

V tomto období lze vidět stabilní zdroje příjmů a to jak plynoucí od klientů, z dotací od Ministerstva práce a sociálních věcí nebo územně samosprávných celků. Pouze ostatní příjmy a to jak charitní pečovatelské služby v Kyjově, tak domu pokojného stáří v Čeložnicích mají rostoucí tendenci. Při znalosti hodnot celkových příjmů i výdajů v letech 2004 - 2006 viz. přílohy č. 1, 2 a 3. je nutné zmínit, že pečovatelská služba Kyjov i charitní dům pokojného stáří v Čeložnicích hospodařili ve sledovaném období vzhledem k výši nákladů vyrovnaně. Naplňuje tím podmínky neziskové organizace charitativního typu.

4.1.4 Způsob financování služeb od roku 2007

V roce 2007 proběhla změna zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Účinností tohoto zákona se změnil postoj státu v pohledu na využití peněžních prostředků na poskytování služeb sociálního charakteru. Příčinou vzniku tohoto zákona byla nedostatečná ochrana před zneužitím dávek poskytovaných na sociální služby v letech minulých.

Cílem nového zákona je lepší přerozdělení peněžních prostředků z různých zdrojů. Aby se zlepšila podpora přímo potřebných osob namísto podpory institucí, které mnohdy nevyužily finance správným způsobem. Dotace tak mají u obou středisek spíše sestupnou tendenci.

V tabulce 2.6 vyjadřující procentuální zastoupení jednotlivých příjmů si můžeme všimnout velkého nárůstu z ostatní činnosti jak v charitní pečovatelské službě, tak v charitním domě pokojného stáří. Největší podíl na ostatních příjmech má půjčování zdravotnických pomůcek a materiálu.

Tab. 2.6 Přehled příjmů oběma službám v daném období (v %)

	2008		2009		2010	
	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>
klienti	26,3	56,4	33,9	60,2	44,9	67,6
dotace	68,3	37,7	61,6	32,3	52,1	30,8
ostatní	5,4	5,9	4,4	7,6	3,1	1,6
celkové příjmy	100	100	100	100	100	100

Zdroj: Účetní závěrky 2008, 2009, 2010, vlastní zpracování

Po změně legislativy se klienti pečovatelské služby dál účastní na platbách za poskytované služby. Dotace ze státního, krajského a obecního rozpočtu zůstaly beze změny. Jistá změna nastala ve vyšší účasti klientů na platbách za tyto služby. Jak ukazuje tabulka 2.7 v pečovatelské službě klienti připlatili ve srovnání s rokem 2006 o více než 100 000 Kč. Tento trend dále roste až k částce 1 408 810 Kč v posledním roce 2010. Navíc každý rok se řada uživatelů rozroste o další klienty. Organizace tak každoročně navyšuje počet zaměstnanců, aby tyto služby dokázala dál uspokojovat bez zhoršení kvality.

Na základě legislativní změny dochází v letech 2008 – 2010 k postupnému snižování dotací charitní pečovatelské službě Kyjov. A to z částky 1 751 000 Kč v roce 2008 až na 1 634 500 Kč v roce 2010.

Tab. 2.7 Konkrétní vyjádření příjmů za dané období

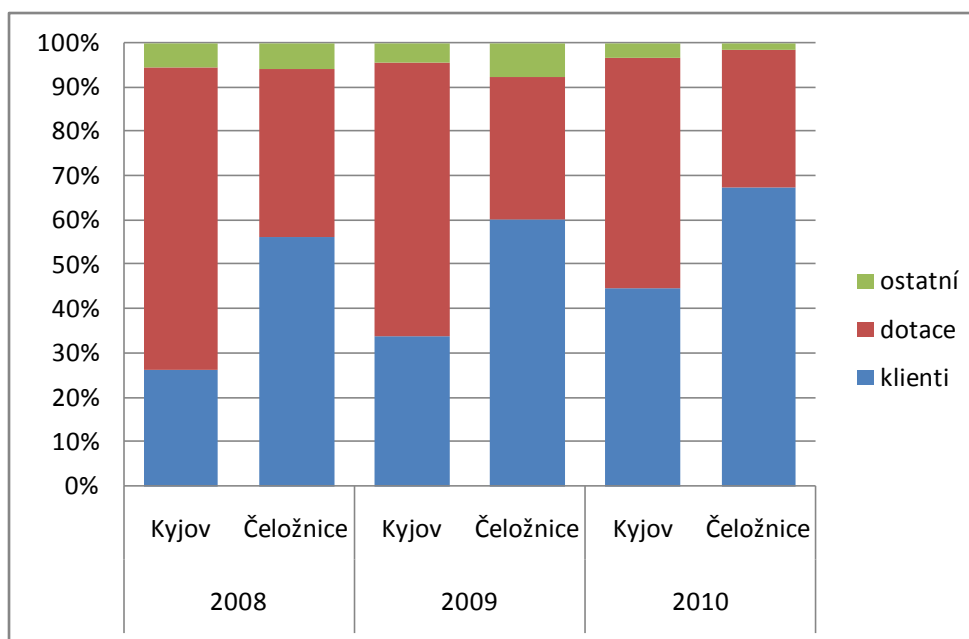
	2008		2009		2010	
	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>	<i>Kyjov</i>	<i>Čeložnice</i>
klienti	674 281	3 602 819	945 025	4 032 673	1 408 810	4 498 975
dotace	1 751 000	2 411 000	1 718 000	2 163 400	1 634 500	2 053 000
celkové příjmy	2 564 859	6 387 648	2 786 908	6 703 146	3 139 990	6 660 113

Zdroj: Účetní závěrky 2008, 2009, 2010, vlastní zpracování

Po roce 2007 je v tabulce 2.7 vidět pokles dotací v letech 2008 – 2010 a to z částky 2 411 000 Kč na hodnotu 2 053 000 Kč. V charitním domě pokojného stáří v Čeložnicích účast klientů na celkových příjmech rostla. Tento trend je způsoben kromě neustálého růstu energií i zkvalitněním služeb poskytovaných ve středisku Čeložnice. Vedle běžně poskytovaných služeb jako je možnost ubytování v maximálně dvoulůžkových pokojích, poskytování celodenní stravy nebo pomoc při osobní hygieně, zvyšuje komfort svých klientů možnost využít duchovní služby, nejrůznějších zájmových aktivit a rehabilitačních činností. Velkou výhodou je zde také pomoc při uplatňování práv a zajišťování osobních záležitostí nebo podpory kontaktu klientů se svými rodinami a celou společností.

Z grafu 3.2 je jasně vidět narůstající podíl klientů na financování poskytovaných služeb. Celkové příjmy nabývají v čase hodnot kolem šesti a půl milionu korun, což činí v průměru skoro jeden a půl násobek příjmů u střediska Kyjov. Pro lepší přehled graf jasně rozděluje obě služby vzhledem k rokům a druhu příjmů.

Graf 3.2 Vyznačení ostatních příjmů z celkových příjmů (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování podle tabulky

V tabulce vyjadřující procentuální zastoupení jednotlivých příjmů si můžeme všimnout velkého nárůstu ostatní činnosti. Tu tvoří z největší části prodej zdravotního materiálu a pomůcek.

V posledním grafu je pěkně vidět postupný růst klientské účasti na službách v jednotlivých střediscích. U ostatní činnosti se v roce 2010 růst zpomalil, celkem ale tvoří v tomto období stabilní hodnotu kolem pěti procent. Pro úplnost výsledků hospodaření přikládám i přílohy č. 4, 5 a 6.

Tab. 2.8 Celkové srovnání všech příjmů v rozmezí let 2004 - 2010

rok	místo	klienti	dotace	ostatní	celkové příjmy
2004	Kyjov	27,5	72,5	0	100
	Čeložnice	34,9	64,7	0,4	100
2005	Kyjov	32,6	66,1	1,4	100
	Čeložnice	34,8	62	3,2	100
2006	Kyjov	23,6	74,3	2,1	100
	Čeložnice	36,5	58,3	5,3	100
2008	Kyjov	26,3	68,3	5,4	100
	Čeložnice	56,4	37,7	5,9	100
2009	Kyjov	33,9	61,6	4,4	100
	Čeložnice	60,2	32,3	7,6	100
2010	Kyjov	44,9	52,1	3,1	100
	Čeložnice	67,6	30,8	1,6	100

Zdroj: Vlastní zpracování podle tabulek

V roce 2007 byl schválen a uveden v platnost nový zákon o sociálních službách. Před tímto rokem charita získávala peněžní prostředky hlavně z ministerstva práce a sociálních věcí, z rozpočtu Jihomoravského kraje a ve větší míře (100 000 Kč) také od města Kyjova. Po zaregistrování Charity Kyjov podle tohoto zákona se v období od roku 2008 do roku 2010 neustále zvyšoval podíl klientů na celkových příjmech a snižovala se závislost na rozpočtech státu a územně samosprávných celků.

Zajímavé bylo sledovat vývoj položky ostatních příjmů. Ty se od roku 2004, kdy v Kyjově měly hodnotu čisté nuly a v Čeložnicích mírně nad nulou, v čase neustále zvyšovaly, až v roce 2009 dosáhly v charitním domě pokojného stáří hodnoty 7,6% což je poměrně velké procento.

5 Závěr

V mojí bakalářské práci jsem se zabýval rozdíly ve financování dvou sociálních služeb u vybrané společnosti, kterou byla oblastní Charita Kyjov. V první teoretické části jsem rozebral neziskový sektor, zejména pak různé teorie neziskových organizací a jejich historii. Dále mě zajímalo vymezení nestátního neziskového sektoru, kam spadají také církve. Ty jsem rozebral z pohledu zřizovatelů neziskových organizací, které se zabývají sociální oblastí nestátního neziskového sektoru.

Ve druhé části mě zajímalo nejprve, jaké místo zaujímá sociální politika ve společenském systému, pojetí sociální politiky. Základní principy sociální politiky, jaké modely sociálních politik se používají u nás v republice, vztah obyvatelstva k sociální politice a cíle této politiky. Důležité bylo říct si, co je to objekt a subjekt a také vyjmenování sociálních programů užívaných v ČR. Hlavní část kapitoly jsem se věnoval zřizovateli oblastní Charity Kyjov, kterým je Arcibiskupství olomoucké a poté samotné Charitě v Kyjově. Jaké má poslání, organizační strukturu, nabízené služby apod.

V praktické části je rozebírán stav financování charitní pečovatelské služby v Kyjově a charitního domu pokojného stáří v Čeložnicích od roku 2004 až po rok 2010. Výjimku tvoří rok 2007, kdy proběhla legislativní změna ve formě nového zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Organizace se v průběhu tohoto roku musely zaregistrovat, takže jej v práci nerozebírám. Jako hlavní body porovnání jsem bral u každé služby zvlášť příjmy od klientů, z dotací (státu, kraje a obcí) a z ostatní činnosti. Velmi mě zaujaly především příjmy z ostatní činnosti, které například u pečovatelské služby v roce 2004 představovaly hodnotu nula a o čtyři roky později to bylo již 5,4% z celkových příjmů. Chtěl bych tímto vyjádřit pochvalu vedení, které od počátku sledovaného období konalo kroky k získávání alespoň části příjmů jiným způsobem než jen formou dotací a příjmů od klientů.

Myslím si, že činnost charity a zejména jí poskytované služby mají velké opodstatnění. Svým zcela specifickým a osobitým přístupem k osobě člověka si získala výjimečně dobrou pověst v mínění široké společnosti. Při psaní této práce jsem si uvědomoval stále více, jak těžké musí být pro vedení řídit organizaci, která má jen omezené příjmy a spíše větší výdaje. Ale také pro všechny zaměstnance vydávat ze sebe maximum energie pro druhé a přitom nečekat nějak velký výdělek. Neustálé zvyšování kvality a hlavně počet nových

služeb nabízených charitou velkou měrou přispívá také ke spokojenosti nejen klientů samotných, ale zároveň i lidí v Kyjově a okolních obcích.

V této práci jsem si také všiml, jakým způsobem se změnil systém financování před rokem 2007 a po něm. Největším problémem bylo nedostatečně efektivní přerozdělování peněžních prostředků, které jsou nyní vkládány ekonomicky adresně na určitou službu nebo na konkrétního klienta. V tom spatřuji hlavní přínos této práce jak pro vedení Charity Kyjov, tak pro čtenáře. Díky této nové legislativě bylo jasné vidět z příložených tabulek a grafů, že do roku 2007 tvořily převážnou část příjmů dotace z různých rozpočtů. Avšak po změně následující roky již bylo vidět, že dotace postupně ztrácely na objemu a místo nich se do popředí postupně dostávaly příjmy od klientů. Jako velmi zajímavou položkou se ukázaly být z počátku nepříliš početné ostatní příjmy. V období před změnou se pohybovaly v průměru okolo tří procent, ale po změně dosahovaly v jednom roce dokonce až 7,6% z celkových příjmů.

Co se týče celkového výsledku hospodaření Charity Kyjov, je v dlouhodobém horizontu vyrovnaný. Díky omezeným příjmům ať už formou dotací nebo od klientů je zde kladen velký důraz na co nejefektivnější využití těchto zdrojů. A jakožto organizace neziskového typu tak naplňuje své poslání poskytování služeb bez účelu zisku.

Ještě bych se chtěl ještě pozastavit nad mojí hypotézou, která zní takto: „Byla změna zákona v roce 2007 pro klienty Charity Kyjov přínosem?“ po vyhodnocení jsem přišel k závěru, že hypotéza byla stanovena správně a její myšlenka se naplnila, protože počet poskytovaných služeb vzrůstá a jejich kvalita rovněž. Z těchto důvodů považuji mnou navrženou hypotézu za kladně potvrzenou.

Závěrem práce chci poděkovat vedení Charity Kyjov, především pak paní účetní, která mi umožnila nahlédnout do závěrečných účtů, díky čemuž jsem mohl bez problémů práci dopracovat. Největší dík ale patří mému vedoucímu práce, bez jehož vedení podpory bych psaní takovéto práce zvládal jen stěží.

Seznam použité literatury

Publikace

FRIČ, P.; GOULLI, R. Neziskový sektor v české republice. Praha: Eurolex bohemia, 2001. 203 s. ISBN 80-86432-04-1.

HALÁSEK, D. Veřejná ekonomika. 2. přepracované vydání Opava: OPTYS, 2007. 207 s. ISBN 80-85819-60-0.

[3] KREBS, V a kol. Sociální politika. 3. Přepracované vydání Praha: ASPI, 2005. 504 s. ISBN 80-7357-050-5.

[4] MATOUŠEK, O. a kol. Sociální služby. Praha: Portál, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7367-310-9.

[5]] PEKOVÁ, J.; PILNÝ, J. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. Praha: ASPI, 2002. 441 s. ISBN 80-86395-21-9.

[6] REKTOŘÍK, J. a kol. Organizace neziskového sektoru. 2. aktualizované vydání Praha: EKOPRESS, 2007. 187 s. ISBN 978-80-86929-25-5.

[7] REKTOŘÍK, J. a kol. Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru. 2. aktualizované vydání Praha: EKOPRESS, 2007. 187 s. ISBN 978-80-86929-29-

URBANCOVÁ, organiací A. KRYŠKOVÁ, Š. Ostrava : VŠB - Technická univerzita Účetnictví nevýdělečných organiací A. 2. aktualizované vydání Ostrava, 2008. 187 s. ISBN 978-80-248-1801-6.

- [9] Zákon.č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšné společnosti [citace 20. Února]
- [10] Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech [citace 20. Února]
- [11] Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví [citace 20. Února]
- [12] <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/nomenklatura-uzemnich-statistickych/1001179/6584/> [citace 18. března]
- [13] <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/nomenklatura-uzemnich-statistickych/1001179/6584/> [citace 20. března]
- [14] <http://www.kyjov.charita.cz/eticky-kodex/> [citace 10.května 2011]
- [15] <http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/financovani-cirkvi/financovani-na-zaklade-zakona-c--218-1949-sb--1048/> [citace 24. dubna]
- [16] http://cs.wikipedia.org/wiki/Římskokatolická_církev_v_Česku [citace 23. dubna]
- [17] <http://www.olomouc.jecool.net/?p=49> [citace 25. dubna]
- [18] http://www.acho.caritas.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=2 [citace 26. dubna]
- [19] <http://www.ado.cz/obsah/arcidiecezni-charita-olomouc> [citace 26. dubna]
- [20] <http://www.charita.cz/cinnost-v-zahranici/> [citace 28. dubna]

[21] <http://www.charita.cz/cinnost-v-cr/> [citace 28. dubna]

Seznam zkratek

NNO – nestátní neziskové organizace

NO – neziskové organizace

ICNPO – mezinárodní klasifikace neziskových organizací

SNISD – south – north institute for sustainable development

o.s. – obchodní společnost

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

PO – příspěvková organizace

OPS – obecně prospěšná společnost

SVJ – společenství vlastníků jednotek

DSO – dobrovolný svazek obcí

ÚSC – územně samosprávný celek

NF – nadační fond

CNS – církve a náboženské společnosti

CHČR – charita ČR

FCH – farní charita

OCH – oblastní charita

ACHO – arcidiecézní charita olomouc